

Federaal Planbureau

Economische analyses en vooruitzichten

RAPPORT

Economische vooruitzichten 2014-2019

Versie van maart 2014

13 maart 2014

Kunstlaan 47-49
1000 Brussel

e-mail: contact@plan.be
<http://www.plan.be>

Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut.

Het FPB voert beleidsrelevant onderzoek uit op economisch, sociaal-economisch vlak en op het vlak van leefmilieu. Hiertoe verzamelt en analyseert het FPB gegevens, onderzoekt het aanneembare toekomstscenario's, identificeert het alternatieven, beoordeelt het de gevolgen van beleidsbeslissingen en formuleert het voorstellen.

Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen. Het FPB zorgt voor een ruime verspreiding van zijn werkzaamheden. De resultaten van zijn onderzoek worden ter kennis gebracht van de gemeenschap en dragen zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische Onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

url: <http://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Henri Bogaert

Federaal Planbureau

Kunstlaan 47-49, 1000 Brussel

tel.: +32-2-5077311

fax: +32-2-5077373

e-mail : contact@plan.be

<http://www.plan.be>

Economische vooruitzichten 2014-2019

Versie van maart 2014

13 maart 2014

Abstract - Dit rapport vormt een bijdrage tot de voorbereiding van het nieuw Stabiliteitsprogramma enerzijds en het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP) anderzijds. Het vermeldt de voornaamste resultaten van een voorlopige versie van de nieuwe economische middellangetermijnvooruitzichten 2014-2019 die in juni 2014 gepubliceerd zullen worden. Het rapport omvat ook een hoofdstuk waarin een aantal varianten die gerealiseerd werden in het kader van het NHP, worden voorgesteld.

Jel Classification - B22, C53, E17

Keywords - Macro-economische projectie, Stabiliteitsprogramma, Nationaal Hervormingsprogramma

Inhoudstafel

1. Synthese	1
2. Voornaamste projectiehypothesen	4
2.1. Hypothesen inzake internationale omgeving	4
2.1.1. Potentiële uitvoermarkten	4
2.1.2. Pariteit EUR/USD en prijsverloop van ruwe olie	4
2.2. Hypothesen inzake demografie en beroepsbevolking	5
2.3. Hypothesen inzake overheidsfinanciën en arbeidsmarkt	5
2.3.1. Inleiding	5
2.3.2. Fiscale ontvangsten	6
2.3.3. Personeelsuitgaven van de federale overheid	7
2.3.4. Overige uitgaven van de federale overheid en niet-fiscale ontvangsten	7
2.3.5. Gemeenschappen en Gewesten	8
2.3.6. Lagere overheid	8
2.3.7. Sociale zekerheid en arbeidsmarkt	9
3. Resultaten van de projectie	13
4. Effecten van arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance	22
4.1. Context	22
4.2. Gebruik van het econometrisch model HERMES	23
4.3. Modaliteiten van de varianten	24
4.4. Voornaamste resultaten	25
4.4.1. Scenario van ongewijzigde brutolonen vóór indexering	25
4.4.2. In een scenario van vrije loonvorming	31
Bijlagen	36
Bijlage 1: One-off and temporary measures	36
Bijlage 2: Federale maatregelen m.b.t. de lagere overheid	38
Bijlage 3: Rekeningen van de openbare sectoren in ESR en rekeningen volgens entiteit	39

Lijst van tabellen

Tabel 1	Economische middellangetermijnvooruitzichten: voornaamste resultaten	2
Tabel 2	Invoer van de voornaamste handelspartners van België en potentiële uitvoermarkten.....	4
Table 1a	Macroeconomic prospects	13
Table 1b	Price developments	13
Table 1c	Labour market developments.....	14
Table 1d	Sectoral balances	14
Table 2	General government budgetary prospects.....	15
Table 4	General government debt developments	16
Table 5	Cyclical developments	16
Table 6	Divergences from previous update.....	18
Table 7	Long-term sustainability of public finances	19
Table 8	Basic assumptions.....	20
Table 9	Macroeconomic prospects 2014-2020: main results.....	21
Tabel 3	Bijdrageverminderingen en loonsubsidies voor ondernemingen: met concurrentiepact versus zonder pact.....	25
Tabel 4	Voornaamste macro-economische resultaten van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - ongewijzigde brutolonen vóór indexering	27
Tabel 5	Voornaamste sectorale resultaten van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - ongewijzigde brutolonen vóór indexering	28
Tabel 6	Voornaamste resultaten inzake overheidsfinanciën van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - ongewijzigde brutolonen vóór indexering -	30
Tabel 7	Voornaamste macro-economische resultaten van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - vrije loonvorming.....	32
Tabel 8	Voornaamste sectorale resultaten van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - vrije loonvorming.....	33
Tabel 9	Voornaamste resultaten inzake overheidsfinanciën van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - vrije loonvorming	35
Tabel 10	2012 - One-off and temporary effects on the general government balance	36
Tabel 11	2013 - One-off and temporary effects on the general government balance	36
Tabel 12	2014 - One-off and temporary effects on the general government balance	37
Tabel 13	2015 - One-off and temporary effects on the general government balance	37

RAPPORT

Tabel 14	Financiële impact van de federale maatregelen m.b.t. de lagere overheid	38
Tabel 15	Rekeningen van de federale overheid (ESR)	39
Tabel 16	Rekeningen van de sociale zekerheid (ESR)	40
Tabel 17	Rekeningen van de gemeenschappen en de gewesten (ESR)	40
Tabel 18	Rekeningen van de lagere overheid (ESR)	41
Tabel 19	Rekening van de gezamenlijke overheid (ESR)	42
Tabel 20	Rekeningen van de federale overheid (rekeningen volgens entiteit)	43
Tabel 21	Rekeningen van de sociale zekerheid (rekeningen volgens entiteit)	44
Tabel 22	Rekening van Entiteit I (rekeningen volgens entiteit)	45
Tabel 23	Rekeningen van de gemeenschappen en de gewesten (rekeningen volgens entiteit)	46
Tabel 24	Rekeningen van de lagere overheid (rekeningen volgens entiteit)	47
Tabel 25	Rekening van Entiteit II (rekeningen volgens entiteit)	48
Tabel 26	Rekening van de gezamenlijke overheid (rekeningen volgens entiteit)	49

1. Synthese

Dit rapport vormt een bijdrage tot de voorbereiding van het nieuw Stabieleitsprogramma enerzijds en het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP) anderzijds. Het vermeldt de voornaamste resultaten van een voorlopige versie van de nieuwe economische middellangetermijnvooruitzichten 2014-2019 die in juni 2014 gepubliceerd zullen worden. Een hoofdstuk (zie punt 4) is gewijd aan de voorstelling van een aantal varianten die de effecten testen van de maatregelen beslist in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance (varianten gerealiseerd in het kader van het NHP).

We merken allereerst op dat de projectie gerealiseerd is bij ongewijzigd beleid en ongewijzigde wetgeving. Ze integreert de belangrijkste informatie inzake overheidsfinanciën die gekend was op 10 maart 2014. Rekening houdend met het korte tijdsbestek, werd die informatie zo goed mogelijk verwerkt. De methodologie die doorgaans gehanteerd wordt voor een projectie bij ongewijzigd beleid en ongewijzigde wetgeving werd doorgetrokken voor het jaar 2020 voor het NHP.

Wanneer later bijkomende budgettaire saneringsmaatregelen worden getroffen, zou dit de economische groei aanzienlijk kunnen beïnvloeden.

Methodologisch gezien heeft de projectie als uitgangspunt de macro-economische evoluties uit de jongste Economische begroting die werd gepubliceerd in februari 2014¹ en aangepast werd om bepaalde recente evoluties in aanmerking te nemen. De internationale omgeving voor de jaren 2014 en 2015 is gebaseerd op de recentelijk gepubliceerde "wintervooruitzichten" van de Europese Commissie². Voor latere jaren steunt de nieuwe projectie op een internationale omgeving die grotendeels gebaseerd is op een verlenging tot tijdshorizon t+4/t+9 van de economische vooruitzichten van de Europese Commissie³ die opgesteld werden in het kader van het Europees semester. Na een negatieve groei in 2013 (-0,4 %) zou het bbp van de eurozone opnieuw toenemen in 2014 (1,2 %) en verder in 2015 (1,8 %). Daarna (2016-2019) zou de bbp-groei van de eurozone gemiddeld uitkomen op 1,5 % per jaar. Het scenario stelt dat de aanzienlijke output gap uit het begin van de projectieperiode tegen het einde ervan (2018) is verdwenen.

Volgens de nieuwe projectie 2014-2019 zou de Belgische economie, na een quasi-nulgroei in 2013, zich trapsgewijs herstellen en een groei laten optekenen van gemiddeld 1,6 % over de periode 2016-2019⁴. De output gap (die sterk negatief was in 2013), zou zeer geleidelijk verdwijnen. De berekening van de output gap voor België is rechtstreeks afgeleid van een raming van de potentiële groei. Die is gebaseerd op de referentiemethode van de Europese Unie maar wordt toegepast op basis van statistische concepten en het voorlopig kader die eigen zijn aan de nationale macro-economische modellen van het FPB (zie ook kader in hoofdstuk 3).

---

¹ Economische begroting - Economische vooruitzichten 2014, Federaal Planbureau, INR, februari 2014.

² European Economic Forecast - Winter 2014, European Commission, February 2014.

³ Februari 2014.

⁴ Vanaf 2019 zou de bbp-groei opnieuw terugvallen tot ongeveer 1,4 %, een groeitempo dat aansluit bij dat van het potentieel bbp

Terwijl de werkgelegenheid in 2013 nog een terugval kende, zouden de vooruitzichten gunstiger zijn dankzij de aantrekkende groei: het aantal gecreëerde banen zou op middellange termijn geleidelijk toenemen tot gemiddeld meer dan 32 000 nieuwe eenheden per jaar tussen 2016 en 2019⁵. De werkgelegenheidsgraad van de bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar), die nog daalde in 2013, zou stagneren in 2014 en vanaf 2015 opnieuw een positieve groei laten optekenen. Hij zou uitkomen op 68,8 % in 2019 (en 69,1 % in 2020, wat meer dan 4 basispunten lager is dan de doelstelling van 73,2 %). De verbeterde situatie op de arbeidsmarkt op middellange termijn zou er tevens voor zorgen dat de werkloosheidsgraad geleidelijk afneemt, nadat die tussen 2012 en 2014 was gestegen met 0,5 punten. De werkloosheidsgraad (definitie Federaal Planbureau⁶) zou niettemin uitkomen op 10,9 % in 2019 (en 10,5 % in 2020).

De inflatie zou aanzienlijk afkoelen in het begin van de projectieperiode als gevolg van een forse terugval van de energieprijzen⁷ en van de loonmatiging (blokkering behalve indexering in 2013 en 2014). Na 2015, in de veronderstelling dat er zich geen nieuwe schokken op de internationale prijzen voordoen, zou de inflatie gemiddeld 1,6 % bedragen.

De projectie maakt het ook mogelijk de uitdagingen inzake overheidsfinanciën te belichten waarmee het land geconfronteerd zou worden indien gepaste maatregelen uitblijven. Zo blijft het overheidstekort tijdens de volledige projectieperiode weliswaar onder de grens van 3,0 % van het bbp, maar de doelstelling van een begrotingsevenwicht vanaf 2015 die werd vooropgesteld in het Stabiliteitsprogramma van april 2013, wordt niet bereikt. Daarnaast zou schuldgraad op middellange termijn niet noemenswaardig onder de grens van 100 % van het bbp dalen.

Tabel 1 Economische middellangetermijnvoorzichten: voornaamste resultaten
(Evoluties in %, tenzij anders vermeld)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Real GDP	0.2	1.4	1.8	1.7	1.7	1.6	1.4
Deflator of private consumption	1.2	0.9	1.3	1.5	1.6	1.6	1.7
Domestic employment (evolution in 000')	-11.5	12.5	32.4	32.1	34.7	33.6	29.5
Domestic employment (evolution in %)	-0.3	0.3	0.7	0.7	0.8	0.7	0.6
Employment rate (20-64 yrs)	66.9	66.9	67.2	67.5	67.9	68.4	68.8
Unemployment rate (FPB concept)	12.4	12.6	12.3	12.2	11.8	11.4	10.9
Unemployment rate (Eurostat standardised rate)	8.4	8.4	8.3	8.2	7.9	7.6	7.3
Net lending of General Government (EDP definition - % of GDP)	-2.6	-2.7	-2.9	-2.8	-2.8	-2.5	-2.4
Gross public debt (% of GDP)	99.9	100.1	99.8	99.5	99.1	98.7	98.2
Balance of current accounts (% of GDP)	0.1	0.7	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8

Het vervolg van deze nota is als volgt ingedeeld.

Punt 2 beschrijft de verschillende hypothesen inzake internationale omgeving, overheidsfinanciën, arbeidsmarkt en demografie die in deze nieuwe projectie worden gehanteerd.

⁵ Na 2018 zou de werkgelegenheid minder snel groeien (ongeveer 26 000 gecreëerde banen per jaar in 2019 en 2020).

⁶ De Eurostat-werkloosheidsgraad zou 7,3 % bedragen in 2019 (en 7,0 % in 2020).

⁷ Volgens de hypothesen van de Europese Commissie, zou de olieprijs dalen van 81,8 euro in 2013 tot 76,7 euro in 2014 en 73,4 uro in 2015.

Punt 3 presenteert de tabellen met de resultaten die gevraagd worden in het kader van het Stabiliteitsprogramma (tabellen 1 tot 8), alsook een tabel met resultaten voor het NHP (tabel 9). De resultaten voor het Stabiliteitsprogramma (tabellen 1 tot 8) hebben betrekking op de periode 2014-2019, wat tevens de projectieperiode is voor de Economische vooruitzichten van het Federaal Planbureau die in juni 2014 zullen verschijnen.

We merken op dat tabel 7 verband houdt met de langetermijnhoudbaarheid van de overheidsfinanciën. De gegevens uit die tabel zijn afkomstig van het verslag van de Studiecommissie voor de Vergrijzing van juli 2013⁸. Dat verklaart waarom de resultaten voor de korte-middellange termijn in tabel 7 niet identiek zijn aan de resultaten in tabellen 1 tot 6 en 8, die in maart 2014 geactualiseerd zijn.

Tevens werd, met het oog op het NHP, de projectie 2014-2019 doorgetrokken tot 2020. De resultaten voor die periode worden weergegeven in tabel 9.

Ten slotte worden in punt 4 de voornaamste macro-economische, sectorale en budgettaire effecten voorgesteld van de maatregelen m.b.t. een loonkostenverlaging die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance dat afgesloten werd in november 2013. Deze studie werd gerealiseerd in het kader van het NHP, met de bedoeling de effecten van één van de belangrijke maatregelen die recent door de regering werden beslist, voor te stellen.

---

⁸ Jaarverslag van de Studiecommissie voor de Vergrijzing, Hoge Raad van Financiën, juli 2013.

2. Voornaamste projectiehypothesen

2.1. Hypothesen inzake internationale omgeving

2.1.1. Potentiële uitvoermarkten

De aan België gerichte buitenlandse vraag wordt berekend aan de hand van de invoer van de handelspartners van België. De internationale omgeving voor de jaren 2014 en 2015 is gebaseerd op de economische vooruitzichten van de Europese Commissie van februari⁹. Voor latere jaren steunt de projectie op een internationale omgeving die gebaseerd is op een verlenging tot tijdshorizon t+4/t+9 van de economische vooruitzichten van de Europese Commissie¹⁰ die opgesteld werden in het kader van het Europees semester. Die projecties gaan ervan uit dat de output gap tegen 2018 is verdwenen.

Tabel 2 Invoer van de voornaamste handelspartners van België en potentiële uitvoermarkten
(*groeivoeten in volume, tenzij anders vermeld*)

	Aandeel in de Belgische uitvoer (%)			bbp			Invoer			Bijdragen tot de groei van de uitvoermarkten (in basispunten)		
	2014	2015	2016 - 2019	2014	2015	2016 - 2019	2014	2015	2016 - 2019	2014	2015	2016 - 2019
Duitsland	18,0	1,8	2,0	1,3	5,9	7,6	4,7	1,1	1,4	0,9		
Frankrijk	16,1	1,0	1,7	1,9	4,0	5,8	5,1	0,6	0,9	0,8		
Nederland	13,0	1,0	1,3	1,5	3,2	5,0	3,7	0,4	0,7	0,5		
Italië	4,4	0,6	1,2	1,5	3,0	5,5	5,0	0,1	0,2	0,2		
Spanje	2,4	1,0	1,7	1,0	3,3	4,9	2,6	0,1	0,1	0,1		
Eurozone	59,3	1,2	1,8	1,5	4,1	5,9						
Verenigd Koninkrijk	7,3	2,5	2,4	1,2	2,6	3,3	2,6	0,2	0,2	0,2		
EU28	72,5	1,5	2,0	1,5	4,0	5,6	3,9					
Verenigde Staten	5,3	2,9	3,2	2,4	4,7	6,3	5,6	0,2	0,3	0,3		
Japan	1,0	1,6	1,3	1,2	4,5	2,2	5,0	0,0	0,0	0,0		
Wereld	100,0	3,6	3,9	4,0	4,9	6,0	6,0	4,4	5,8	4,8		
p.m. Wereld zonder EU28	27,5	4,1	4,4	4,6	5,4	6,1	7,1					

2.1.2. Pariteit EUR/USD en prijsverloop van ruwe olie

Voor de jaren 2014 en 2015 zijn de hypothesen inzake de pariteit EUR/USD en het prijsverloop van ruwe olie afkomstig van de wintervooruitzichten van de Europese Commissie. Voor de periode na 2015 wordt voor de wisselkoers een technische hypothese van een stabiele EUR/USD-koers gehanteerd. De Brentprijs wordt verondersteld te stijgen in reële termen aan een tempo tussen 1,5 % en 2 % per jaar.

⁹ European Economic Forecast - Winter 2014, European Commission, February 2014.

¹⁰ Februari 2014.

2.2. Hypothesen inzake demografie en beroepsbevolking

De projectie 2014-2019 van maart 2014 integreert de nieuwe bevolkingsvooruitzichten die recentelijk werden gepubliceerd¹¹. Dat betekent in het bijzonder dat de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd minder sterk is dan vorig jaar werd voorzien. Dat verlies aan demografische dynamiek is toe te schrijven aan de vermindering van het aantal toegekende verblijfsvergunningen om humanitaire of medische redenen en aan strengere regels voor de afgifte van eerste verblijfsvergunningen in het kader van gezinshereniging.

De beroepsbevolking¹² kende tot eind 2011 een sterke groei, vooral onder invloed van demografische factoren. In 2012 halveerde die groei (+19 000 eenheden) als gevolg van een verlies aan demografische impulsen en een opnieuw vrijwel stabiele globale activiteitsgraad. Vorig jaar was de toename van de beroepsbevolking nog beperkter (+7 000 personen), bij een verder afkalvende demografische bijdrage en een licht dalende globale activiteitsgraad. De bijdrage van de activiteitsgraden beneden 50 jaar tot de groei van het arbeidsaanbod zou opnieuw sterk negatief zijn uitgevallen en niet volledig gecompenseerd zijn geweest door toenames van de activiteitsgraden op oudere leeftijd. Nochtans werden vorig jaar de eerste effecten voelbaar van bepaalde bijkomende maatregelen die vervroegde uittreding uit de arbeidsmarkt ontmoedigen, zoals de verhoging van de instapleeftijd en de verstrenging van de loopbaanvereisten voor vervroegd pensioen en de hervorming van de terbeschikkingstelling (TBS) in het onderwijs. Dit jaar zou de stimulans die het geheel van de recente arbeidsmarkthervormingen geeft aan het arbeidsaanbod versterken. Bovendien veronderstellen we dat de activiteitsgraden in de overige leeftijdsklassen minder sterk aan dynamiek zouden inboeten.

2.3. Hypothesen inzake overheidsfinanciën en arbeidsmarkt

2.3.1. Inleiding

De projectie is gerealiseerd bij ongewijzigd beleid. Dat wil concreet zeggen dat ze rekening houdt met de bestaande wettelijke bepalingen, de beslissingen die gekend zijn op 10 maart 2014, de begrotingen voor het jaar 2014 van de verschillende beleidsniveaus, met de endogene dynamiek van de ontvangsten- en uitgavenposten die niet gestuurd worden door wettelijke bepalingen, en, indien nodig, met de verlenging van trends voor de louter discretionaire uitgaven.

Ze integreert met name het geheel van maatregelen die genomen werden in het kader van de opeenvolgende begrotingen en begrotingscontroles (tot en met de begroting 2014) en, in uitvoering van het relanceplan van de zomer 2012, het competitiviteitspact van november 2013 en de zesde staatshervorming.

De gefedereerde entiteiten worden verondersteld bij de uitoefening van hun nieuwe bevoegdheden de overeenkomstige beleidsmaatregelen en bepalingen voor hun rekening te nemen die opgenomen zouden zijn in een scenario zonder staatshervorming.

¹¹ Bevolkingsvooruitzichten 2013-2060, Federaal Planbureau en FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, maart 2014.

¹² Volgens FPB-definitie (inclusief 'niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen').

De staatshervorming impliceert een herverdeling van overheidsontvangsten en -uitgaven tussen de verschillende beleidsniveaus. De aan de gefedereerde entiteiten toegekende nieuwe bevoegdheden betekenen een aanzienlijke stijging van de ontvangsten en uitgaven van Entiteit II. Terwijl de stijgende uitgaven voornamelijk betrekking hebben op de finale primaire uitgaven, houden de stijgende ontvangsten veeleer verband met de nieuwe overdrachten afkomstig van Entiteit I die door de staatshervorming werden ingesteld. Tegelijkertijd verdwijnen bepaalde andere overdrachten afkomstig van Entiteit I ten gunste van de nieuwe fiscale ontvangsten, gelet op de hervorming van de Bijzondere Financieringswet (BFW). Bij Entiteit I vertaalt zich dit uiteraard via de verdwijning van bepaalde finale primaire uitgaven en de komst van nieuwe overdrachten aan Entiteit II (ongeacht de verminderingen van fiscale ontvangsten en bepaalde andere overdrachten in het kader van de hervorming van de BFW).

Hoewel de budgettaire middelen voor de voornaamste aan de gewesten en gemeenschappen overgedragen bevoegdheden hoofdzakelijk afkomstig zijn van de federale overheid, waren deze vóór de hervorming voor rekening van de sociale zekerheid (kinderbijslag; bepaalde werkgeversbijdrageverminderingen en loonsubsidies; bepaalde uitgaven voor gezondheidszorg). Hun budgettaire weerslag vertaalt zich nu in de vermindering van de transfers van de federale overheid naar de sociale zekerheid.

We merken op dat in de ESR-definities bepaalde overgedragen bevoegdheden blijven behoren tot de "sociale-verzekeringsinstellingen". Zo worden in de tabellen van dit rapport de uitgaven voor de nieuwe bevoegdheden verrekend in de deelsector van de gemeenschappen en de gewesten, met uitzondering van de kinderbijslag die verrekend blijft in de deelsector van de sociale-verzekeringsinstellingen. Daarbij wordt geen afbreuk gedaan aan de ESR-bepalingen die toegepast moeten worden rekening houdend met de administratieve maatregelen die de verschillende entiteiten zullen nemen om de bevoegdheden in kwestie uit te oefenen, en die de boekingswijze ervan zouden kunnen wijzigen.

De tabellen in bijlage 3 tonen de rekeningen van de deelsectoren van de overheid enerzijds in ESR en anderzijds via een "boekhouding volgens entiteit" waarin de volgende verschuivingen zijn doorgevoerd: de kinderbijslag gaat van de deelsector van de sociale-verzekeringsinstellingen naar de deelsector van de gemeenschappen en de gewesten; het Vlaams Zorgfonds gaat van de sociale zekerheid naar de gemeenschappen en de gewesten; de pensioenen van Entiteit II die betaald worden door de federale overheid gaan (als finale primaire uitgaven) van de gemeenschappen en de gewesten en de lagere overheid naar de federale overheid.

2.3.2. Fiscale ontvangsten

De fiscale ontvangsten van 2013 worden berekend op basis van de observaties die beschikbaar waren op het moment waarop dit rapport werd afgesloten.

De projectie van de fiscale ontvangsten voor 2014 en op middellange termijn houdt rekening met het macro-economisch kader, met de fiscale maatregelen die op de verschillende beleidsniveaus werden beslist en met de uitvoering van de zesde staatshervorming die een deel van de personenbelasting (PB) regionaliseert. Vóór de integratie van de aan de gewesten overgedragen fiscale uitgaven, vervangt die

regionale personenbelasting de PB-basisdotatie van de gewesten en een deel van de negatieve term van de huidige BFW en financiert ze tevens een deel van de overgedragen fiscale uitgaven.

Wat de federale overheid betreft, houdt de projectie rekening met de maatregelen van de initiële begroting 2014, nl. de verminderde steun voor biobrandstoffen, de invoering van een "fairness tax" voor vennootschappen, het onderwerpen van de erelonen van advocaten aan de btw, stijging van de accijnzen, de verhoging van de abonnementstaks en maatregelen inzake roerende voorheffing. Ze integreert eveneens het uitgesteld effect van eerder besliste maatregelen, zoals de afschaffing van de belastingvermindering voor energiebesparende investeringen of de verhoging van de registratierechten op erfpacht. Ook de vermindering van de btw-voet op elektriciteit van 21 % tot 6 % vanaf april 2014 in het kader van het competitiviteitspact en de verhogingen van de fiscale werkbonus worden in aanmerking genomen.

De evolutie van het tempo van de inkohiering van de personenbelasting of vennootschapsbelasting wordt ook opgenomen, net als andere eenmalige factoren (fiscale amnestie, tijdelijk stelsel van "interne vereffening"). De eenmalige maatregelen worden opgesomd in bijlage 1.

2.3.3. Personeelsuitgaven van de federale overheid

De projectie van de personeelsuitgaven van de overheid en van Landsverdediging houdt rekening met de evolutie van de tewerkstelling, met een loondrift, met de loonherwaarderings beslist in het kader van de momenteel ondertekende sectorale akkoorden en met de overdracht van meerdere duizenden werknemers van de federale overheid naar de gefedereerde entiteiten als gevolg van de zesde staatshervorming.

Zelfs zonder het effect van die laatste, daalt de tewerkstelling in de projectie vrij aanzienlijk. Binnen de administratie gaat de werkgelegenheid achteruit tot 2014 onder invloed van de door de regering besliste budgettaire saneringsmaatregelen; vanaf 2015 wordt de tewerkstelling in de administratie, bij ongewijzigde wetgeving, constant gehouden. Bij Landsverdediging blijft de tewerkstelling dalen tussen 2014 en 2019.

2.3.4. Overige uitgaven van de federale overheid en niet-fiscale ontvangsten

De raming voor 2013 houdt maximaal rekening met de momenteel beschikbare informatie. De consolidatieperimeter in de ESR-rekeningen blijft evenwel onveranderd ten opzichte van de perimeter die weerhouden werd in de nationale rekeningen van september 2013.

De projectie van de overige primaire uitgaven (exclusief bezoldigingen) is gebaseerd op de initiële begroting 2014 en op de projecties per basisallocatie uit de parlementaire documenten bij de initiële begroting, rekening houdend met de impact van de zesde staatshervorming. Deze hervorming leidt tot diepgaande wijzigingen in de overdrachten naar de andere beleidsniveaus, gelet op de hervorming van de BFW en de organisatie van de financiering van de aan de gefedereerde entiteiten overgedragen bevoegdheden.

De projectie houdt tevens rekening met de structurele maatregelen inzake pensioenen (hervorming van de minimumleeftijd en de loopbaanvoorwaarde voor vervroegd pensioen en hervorming van de leeftijdscomplement, die vervangen werd door de "nieuwe" pensioenbonus) en met de overdracht (in 2012) van de pensioenen van de lokale politie van het pensioenfonds van de geïntegreerde politie (federale overheid) naar het gesolidariseerd pensioenfonds van de RSZPPO (sociale zekerheid).

De raming van de niet-fiscale ontvangsten van de federale overheid is ook hoofdzakelijk afkomstig van de begroting 2014, maar integreert zoveel mogelijk de informatie die beschikbaar was na de indiening van de begroting.

2.3.5. Gemeenschappen en Gewesten

De projectie steunt op de lijst van de eenheden van de publieke sector die door de NBB werd geactualiseerd in september 2013.

De evolutie van de uitgaven (zonder bezoldigingen) in 2013 en 2014 is gebaseerd op een vergelijkende analyse van de economische hergroeperingen van de voorlopige afsluiting 2012, de voorlopige afsluiting 2013, alsook van de meest recente begrotingen (aangepaste begroting 2013 en initiële begroting 2014).

Vanaf 2015 wordt het budgettair gedrag geraamd via trends die blijken uit de laatste begrotingen, voor zover de verkregen reële groeivoet positief is. Als dat niet zo is, worden de uitgaven uitsluitend geïndexeerd. Die uitgaven worden vervolledigd met de uitgaven die werden overgedragen in het kader van de zesde staathervorming.

Wat de personeelsuitgaven betreft, evolueert de tewerkstelling in het onderwijs volgens de schoolgaande bevolking. Voor de administratie integreert de projectie van de tewerkstelling de besliste besparingsmaatregelen (wanneer die er niet zijn wordt, bij ongewijzigde wetgeving, de tewerkstelling binnen de overheid constant gehouden). Er wordt ook rekening gehouden met een loondrift (verschillend voor het onderwijs en de administratie) en met de loonherwaarderings die werden beslist in het kader van de momenteel ondertekende sectorale akkoorden.

De projectie neemt eveneens de volgende significante elementen in aanmerking:

- verschillende verkopen van terreinen en gebouwen ten belope van 222 miljoen in 2014;
- een totale impact van 145 miljoen aan fiscale regularisatie in 2014 voor de gewesten;
- de terugbetaling van een lening door KBC aan het Vlaams Gewest en de betalingen van inkomen uit vermogen, vermeld in de meerjarenprojecties en aangepast voor de informatie die gepubliceerd werd in een perscommuniqué van KBC.

2.3.6. Lagere overheid

De projectie van de loonmassa houdt vooral rekening met de beschikbare informatie over de verwachte daling van de tewerkstelling binnen de lagere overheid (ongeveer 1 500 jobs minder elk jaar tussen 2014 en 2018, in totaal een verlies van 7 400 jobs) en over de nieuwe maatregelen m.b.t. de

bezoldiging van het brandweerpersoneel (hulpverleningszones). De impact van de in 2011 genomen maatregelen in verband met de RSZPPO-bijdragen die bestemd zijn voor de financiering van de pensioenen bij de lagere overheid, werd opnieuw geraamd.

De evolutie van de sociale uitkeringen van de OCMW's berust op een tweevoudige hypothese: een hypothese inzake het gemiddeld bedrag van het leefloon, rekening houdend met de specifieke parameters voor de berekening van de welvaartsenveloppe, en een hypothese inzake de evolutie van het aantal begunstigden. De evolutie van het aantal begunstigden houdt rekening met de demografie, maar ook met de afgeleide impact van de structurele maatregelen, met name op het vlak van de duur van het leefloon voor jonge schoolverlaters.

De budgettaire evolutie van de overige uitgaven en niet-fiscale ontvangsten bij ongewijzigd beleid vloeit voornamelijk voort uit de waargenomen trends.

De maatregelen in verband met de hulpverleningszones en het leefloon worden gefinancierd door de federale overheid terwijl de pensioenhervorming van het statutaire personeel van de gemeentelijke en provinciale administraties in 2011 ten laste is van de lagere overheid. Die pensioenhervorming impliceert een geleidelijke stijging van de bijdragevoet tot 41,5 % in 2016. In 2012 bedroeg die gemiddeld nog ongeveer 34,3 %. Ten opzichte van een situatie waarin de bijdragegraad van 2012 constant zou zijn gehouden in de projectie, werd geraamd dat de impact van de hervorming voor de lagere overheid 735 miljoen zou kosten in 2019 (zie bijlage 2).

2.3.7. Sociale zekerheid en arbeidsmarkt

a. Recente structurele maatregelen inzake vervangingsinkomens

De projectie houdt onder meer rekening met de recente structurele maatregelen op het vlak van werkloosheid, pensioenen, brugpensioenen en tijdskrediet/loopbaanonderbreking:

- een nieuw stelsel van inschakelingsuitkeringen voor jonge schoolverlaters: verlenging van de wachttijd, verlenging van de stage of opschorting van de uitkering in geval van een negatieve evaluatie, voortaan in de tijd beperkte uitkeringen;
- een versterkte degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen;
- een verhoging tot 55 jaar van de leeftijd waarop men recht heeft op een anciënniteitstoelage voor oudere werklozen;
- een geheel van maatregelen om de toegang tot de systemen van tijdskrediet en loopbaanonderbreking te beperken of te vertragen;
- een versterking van de toegangsvoorwaarden voor het systeem van voltijds conventioneel brugpensioen (voortaan werkloosheid met bedrijfstoelage genoemd) en afschaffing van het systeem van halftijds brugpensioen;
- in de drie wettelijke pensioenregelingen (werknemers, zelfstandigen en openbaar ambt): een verhoging van de minimumleeftijd en de loopbaanvoorwaarde voor vervroegd pensioen;
- hervorming van de pensioenbonus en de leeftijdstoelage die van toepassing is vanaf 1 januari 2014;
- verhoging (vanaf 1 april 2013) van het minimumpensioen in de zelfstandigenregeling.

In onze projectie wordt verondersteld dat de evenwichtsdotatie van de sociale zekerheid van toepassing blijft.

b. Kinderbijslag

De zesde staatshervorming impliceert een overdracht van de kinderbijslag naar de gefedereerde entiteiten. De volledige kinderbijslag, de geboortepremies en de adoptiepremies (inclusief die van de ambtenaren van alle beleidsniveaus) worden overgedragen naar de gemeenschappen. In Brussel zal de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) die bevoegdheid krijgen. Wat de Franse Gemeenschap betreft, zal de bevoegdheid worden overgeheveld naar het Waals Gewest. Voorafgaand aan die transfert zal het verschil tussen werknemers en zelfstandigen worden weggewerkt. Tijdens een overgangperiode zullen de gemeenschappen en de GGC die het wensen een beroep kunnen doen op de huidige betalingsorganismen om, tegen een vergoeding, het administratief beheer en de betaling van de kinderbijslag te blijven verzekeren.

Ondanks de overdracht naar de gefedereerde entiteiten vanaf 2015 blijft de kinderbijslag (volgens de ESR-boekhouding) binnen het domein van de sociale zekerheid. De gezinsbijslagen van de ambtenaren die voorheen ten laste vielen van de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten en de lagere overheid, worden binnen de sociale zekerheid samengebracht met de gezinsbijslagen van de regelingen voor werknemers, zelfstandigen en de RSZPPO. Een extra bijdrage van die beleidsniveaus aan de sociale zekerheid zal die bijkomende uitgaven compenseren.

c. Brutolonen, sociale zekerheidsbijdrageverminderingen en loonsubsidies

De bijdrageverminderingen en loonsubsidies zijn gebaseerd op de relanceplannen van de zomer van 2012 en van het najaar van 2013 en het competitiviteitspact van 2013, de bijdrageverminderingen toegekend om de loonkostenverhogende impact van de eenmaking van de bediende- en arbeidersstatuten te neutraliseren en de laatst gepubliceerde observaties van de bijdrageverminderingen (derde kwartaal 2013).

Extra loonsubsidies gaan naar overuren (horeca en bouw, in ruil voor anti-zwartwerkmaatregelen – ex ante 5,3 miljoen in 2014, 21 miljoen op kruissnelheid), nacht- en ploegenarbeid voor volcontinu arbeid in het bijzonder (ex ante 24 miljoen in 2014, meteen op kruissnelheid) en, ten slotte, trapsgewijs in het algemeen als onderdeel van het competitiviteitspact vanaf 2015¹³. Ook de sociale maribelsubsidie zal krachtens het competitiviteitspact volgens hetzelfde tijdschema worden verhoogd¹⁴, bovenop de initiële versterking in 2014. Ondanks de subsidiedaling voor dienstencheques met 0,5 euro per uur in 2014, de vermindering van het quotum per belastingplichtige en de verlaging van de bovengrens op de fiscale aftrekbaarheid zullen de dienstenchequesubsidies vanaf 2014 verder aangroeien omdat de vraag naar huishoudelijke diensten blijft stijgen, weliswaar aan een lager tempo dan vóór 2013.

De bestaande algemene loonsubsidie voor de profitsector (1 % van de brutolonen) en de voorziene verhoging van die subsidie voor kmo's vanaf 2014 (1,12 % i.p.v. 1 % van de brutolonen) worden

---

¹³ Verhoging van het percentage (t.o.v. de brutolonen) van 15,6 % naar 18 % (januari 2015), 20,4 % (januari 2017) en 22,8 % (januari 2019).

¹⁴ Cumulatieve verhogingen van het forfait met telkens 14 euro per kwartaal per VTE in januari 2015, 2017 en 2019.

omgevormd in een equivalente procentpuntkorting op de wettelijke werkgeversvoet vanaf 2014¹⁵. Bijkomende werkgeversbijdrageverminderingen worden toegekend in het kader van de doelgroepen eerste aanwervingen (vierde en vijfde werknemer – ex ante 10 miljoen in 2014, 21 miljoen op kruissnelheid) en horeca (vaste contracten – ex ante 66 miljoen in 2014, meteen op kruissnelheid), de versterking van de forfaitaire component van de structurele vermindering ter compensatie voor de afschaffing van de carenzdag (ex ante 80 miljoen in 2014, meteen op kruissnelheid), via de indexering van loongrenzen van de lageloonmaatregel aan het minimumloon, en vanaf 2015 als onderdeel van het competitiviteitspact. Krachtens het competitiviteitspact zullen de lageloongrens¹⁶ en de algemene forfaitaire werkgeversbijdragevermindering¹⁷ opgetrokken worden in drie fasen.

De bevoegdheden met betrekking tot de gerichte bijdrageverminderingen en bepaalde loonsubsidies ten laste van de Sociale Zekerheid zullen worden overgeheveld naar de Gewesten in het kader van de zesde staatshervorming.

In 2014 zouden de brutolonen vóór indexering in principe niet stijgen. Wel wordt de gelijkschakeling van de brutominimumlonen van de werknemers die jonger zijn dan 21 jaar met de wettelijke minimumlonen, ingezet in 2013, verdergezet in 2014 en helemaal bereikt in 2015. Vanaf 2015 zouden de brutolonen evolueren in lijn met de macro-economische arbeidsproductiviteit, de werkloosheidsgraad en de loonwag. Ook de afschaffing van de carenzdag voor arbeiders zorgt in 2014 voor bescheiden brutoloonstijgingen.

d. Pensioenbonus

De nieuwe pensioenbonus is van kracht sinds januari 2014. De drie pensioenregelingen hebben voortaan een soortgelijk stelsel van pensioenbonus dat is opgenomen in de wetgeving van elke regeling. Voor de ambtenaren vervangt de nieuwe bonus de vroegere aanvulling omwille van leeftijd. De bonushervorming voorziet een harmonisering van de pensioenbonus met de pensioenhervorming van eind 2011. De combinatie van striktere voorwaarden om met vervroegd rustpensioen te gaan en het oude pensioenbonussysteem creëerden een situatie waarin de pensioenbonus zou toegekend worden aan personen die hun pensioen moesten uitstellen als gevolg van de hervorming van 2011. Het nieuwe stelsel koppelt het begin van de referentieperiode voor de pensioenbonus aan de eerst mogelijke datum waarop het pensioen kan aanvangen (met een termijn van 12 maanden tussen die eerst mogelijke datum en het begin van de periode die effectief het recht op de bonus opent). Anderzijds is de regeling progressiever geworden door een hoger bedrag te voorzien naarmate de loopbaan langer wordt (het eerste jaar van de referentieperiode geeft recht op een pensioenbonus van 1,50 euro per voltijds gepresteerde dag en het bedrag stijgt voor elk bijkomend jaar per schijf van 0,20 euro om uiteindelijk een maximum te bereiken van 2,50 euro per voltijds gepresteerde dag). Ten slotte is het voortaan mogelijk om zelfs een pensioenbonus op te bouwen na de leeftijd van 65 jaar en dat tot de laatste dag van de maand die voorafgaat aan de datum waarop het pensioen aanvangt.

¹⁵ An sich heeft de omzetting van de algemene loonsubsidie in werkgeversbijdrageverminderingen wel gevolgen voor de loonkosten volgens het concept van de nationale rekeningen (daling met nagenoeg 1 miljard), maar niet voor de arbeidskosten.

¹⁶ Cumulatieve verhogingen van de lageloongrens (voor een VTE per kwartaal) met telkens 480 euro, geïndexeerd aan de lageloongrens van de werkbonus, in januari 2015, 2017 en 2019.

¹⁷ Cumulatieve verhogingen van het basisforfait met telkens 14 euro per kwartaal per VTE in januari 2015, 2017 en 2019.

e. Welvaartsaanpassingen van de sociale uitkeringen

De verdeling van de enveloppes voor welvaartsaanpassingen van de sociale uitkeringen, zoals voorgesteld door de sociale partners in het kader van het interprofessioneel akkoord en aanvaard door de regering, werd in de projectie eveneens in rekening gebracht tot en met 2014. Vervolgens worden de theoretische enveloppes aan 100 % toegepast.

Er is ook rekening gehouden met de verhoging van het minimumbedrag van het rustpensioen als gezin voor zelfstandigen, vanaf 1 april 2013.

f. Uitgaven voor geneeskundige zorgen

Voor 2014 bedraagt de initiële begrotingsdoelstelling 27 861,5 miljoen (3 % reële groei en 1,4 % inflatie). Het niveau van de reële uitgaven in de projectie wordt geraamd op 26 840,4 miljoen, wat een verschil betekent van 1 021 miljoen (146 miljoen dubbeltellingen en 875 miljoen door vroegere structurele maatregelen en nieuwe maatregelen).

Vanaf 2015 worden de reële uitgaven voor geneeskundige zorg afzonderlijk geprojecteerd voor acute zorg en langdurige zorg, op basis van nieuwe econometrische modellen. De langdurige zorg bestaat hoofdzakelijk uit ouderenzorg, waaronder de uitgaven in de residentiële zorgsector (rob/rvt) en de thuisverpleging vallen. Deze nieuwe benadering geeft de dynamiek van de reële uitgaven voor de gezondheidszorgen fijner weer. Sinds enkele jaren verschilt deze van de groeinorm (3 % min 0,63 % structurele vermindering).

De acute zorguitgaven, uitgedrukt in reële per capita termen, worden gemodelleerd door middel van een econometrisch tijdreeksmodel met als verklarende variabelen het reëel bbp per capita, de werkloosheidsgraad, het aandeel van de ouderen in de leeftijdsgroepen 65-74 en 75-84 jaar in de totale bevolking en twee proxies voor medische technologische vooruitgang (het aantal goedgekeurde nieuwe geneesmiddelen in België en het aantal goedgekeurde nieuwe apparaten door de FDA). Dit model werd geschat met gegevens over de periode 1981-2012. De geschatte effecten zijn vergelijkbaar met de resultaten uit de wetenschappelijke literatuur, in het bijzonder wat betreft de substantiële bijdrage van de medische technologie aan de historische groei van de uitgaven. De herschatting van dit effect, en de hogere inschatting van de groei van het reële bbp, resulteren in een opwaartse herziening van de groei van de acute zorguitgaven.

Het model voor langdurige zorg projecteert de reële zorguitgaven per capita op basis van een econometrisch tijdreeksmodel met als verklarende variabelen het reëel bbp per capita, het aandeel van de ouderen tussen 65-74, 75-84 en 85+ jaar in de totale bevolking, en de levensverwachting van deze ouderen per leeftijdsgroep. De nieuwe projectie van de uitgaven voor langdurige zorg ligt enigszins hoger dan de vorige als gevolg van de nieuwe inschatting van de effecten van de demografie (onder meer de introductie van het effect van de levensverwachting en de impact van de leeftijdsgroep 85+).

De overheveling van bevoegdheden betreffende gezondheidszorg in het kader van de 6de staatshervorming heeft vooral betrekking op langdurige zorguitgaven (ongeveer 82 procent van het totaal in 2015), met name de uitgaven in de residentiële zorg (rusthuizen, dagverzorgingscentra).

3. Resultaten van de projectie

Table 1a Macroeconomic prospects

	ESA Code	2013	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
		level (billion of euros)	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change
1. Real GDP	B1*g	327.8	0.2	1.4	1.8	1.7	1.7	1.6	1.4
2. Nominal GDP	B1*g	381.7	1.5	2.9	3.5	3.4	3.4	3.2	3.1
Components of real GDP									
3. Private consumption expenditure	P.3	171.3	0.6	1.3	1.6	1.6	1.6	1.5	1.4
4. Government consumption expenditure	P.3	76.1	0.2	1.0	0.8	1.0	0.9	1.0	1.1
5. Gross fixed capital formation	P.51	63.4	-1.6	1.3	3.1	3.1	2.9	2.4	1.0
6. Changes in inventories and net acquisition of valuables (% of GDP)	P.52 +P.53	1.7	1.7	1.7	1.7	1.6	1.6	1.6	1.6
7. Exports of goods and services	P.6	290.1	1.9	3.0	4.1	3.7	3.7	3.7	3.3
8. Imports of goods and services	P.7	277.3	1.3	2.7	3.9	3.7	3.6	3.7	3.2
Contribution to real GDP growth									
9. Final domestic demand		-	-0.1	1.2	1.7	1.7	1.6	1.5	1.2
10. of which change in inventories and net acquisition of valuables	P.52 +P.53	-	-0.4	0	0	0	0	0	0
11. External balance of goods and services	B.11	-	0.5	0.3	0.2	0.1	0.1	0.1	0.2

Table 1b Price developments

	ESA Code	2013	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
		Level (2005=100)	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change
1. GDP deflator		116.4	1.4	1.4	1.6	1.6	1.6	1.6	1.7
2. Private consumption deflator		118.3	1.2	0.9	1.3	1.5	1.6	1.6	1.7
3. HICP		119.6	1.2	0.9	1.3	1.5	1.6	1.6	1.7
4. Public consumption deflator		126.0	2.1	0.7	1.9	1.8	1.7	1.4	2.0
5. Investment deflator		120.0	1.0	1.7	1.7	1.9	1.9	2.1	2.0
6. Export price deflator (goods and services)		113.2	-0.4	0.6	0.9	1.6	1.8	2.0	2.1
7. Import price deflator (goods and services)		116.3	-0.4	0.2	0.8	1.7	2.0	2.2	2.2

Table 1c Labour market developments

	ESA Code	2013	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
		Level	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change	rate of change
1. Employment, persons (000) ¹		4544.0	-0.3	0.3	0.7	0.7	0.8	0.7	0.6
2. Employment, hours worked ²		7135.4	-0.4	0.5	0.7	0.6	0.6	0.6	0.5
3. Unemployment rate (%) ³		8.4	8.4	8.4	8.3	8.2	7.9	7.6	7.3
4. Labour productivity, persons ⁴		72.1	0.4	1.2	1.1	1.0	1.0	0.9	0.7
5. Labour productivity, hours worked ⁵		45.9	0.6	0.9	1.1	1.1	1.1	1.0	0.8
6. Compensation of employees	D.1	201.4	1.9	0.9	2.8	3.5	3.3	3.3	3.2
7. Compensation per employee		53.1	2.3	0.7	2.0	2.6	2.3	2.4	2.4

1. Occupied population, domestic concept, national accounts definition.

2. National accounts definition (million of hours).

3. Harmonised definition, Eurostat; levels.

4. Real GDP per person employed.

5. Real GDP per hour worked.

Table 1d Sectoral balances
% of GDP

	ESA code	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1. Net lending/borrowing vis-à-vis the rest of the world	B.9	-0.1	0.5	0.7	0.7	0.7	0.6	0.6
of which:								
- balance of goods and services		1.6	2.2	2.4	2.3	2.3	2.2	2.3
- balance of primary incomes and transfers		-1.5	-1.4	-1.5	-1.4	-1.5	-1.5	-1.4
- Capital account		-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2
2. Net lending/borrowing of the private sector	B.9	2.6	3.3	3.6	3.6	3.5	3.1	3.1
3. Net lending/borrowing of general Government	EDP B.9	-2.6	-2.7	-2.9	-2.8	-2.8	-2.5	-2.4
4. Statistical discrepancy		-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1

Table 2 General government budgetary prospects

	ESA Code	2013 level (billion of euros)	2013 % of GDP	2014 % of GDP	2015 % of GDP	2016 % of GDP	2017 % of GDP	2018 % of GDP	2019 % of GDP
Net lending (EDP B.9) by sub-sector									
1. General government	S.13	-9.8	-2.6	-2.7	-2.9	-2.8	-2.8	-2.5	-2.4
2. Central government	S.1311	-9.4	-2.5	-2.7	-2.6	-2.3	-2.3	-2.1	-2.2
3. State government	S.1312	0.1	0.0	0.0	-0.2	-0.5	-0.4	-0.3	-0.2
4. Local government	S.1313	-0.5	-0.1	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	0.1
5. Social security funds	S.1314	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
General government (S.13)									
6. Total revenue	TR	197.6	51.8	50.8	50.6	50.6	50.7	50.8	50.9
7. Total expenditures	TE ¹	207.5	54.4	53.6	53.4	53.4	53.4	53.3	53.3
8. Net lending/borrowing	EDP B.9	-9.8	-2.6	-2.7	-2.9	-2.8	-2.8	-2.5	-2.4
9. Interest expenditure	EDP D.41	12.1	3.2	3.1	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0
10. Primary balance ²		2.3	0.6	0.4	0.1	0.2	0.2	0.5	0.6
11. One-off and other temporary measures ³		2.3	0.6	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Selected Components of revenue									
12. Total taxes (12=12a+12b+12c)		118.1	30.9	31.0	30.9	30.9	31.0	31.1	31.2
12a. Taxes on production and imports	D.2	49.1	12.9	12.8	12.6	12.6	12.5	12.5	12.4
12b. Current taxes on income, wealth, etc	D.5	65.0	17.0	17.1	17.5	17.5	17.7	17.8	18.0
12c. Capital taxes	D.91	4.0	1.0	1.1	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
13. Social contributions	D.61	65.6	17.2	16.7	16.5	16.6	16.6	16.7	16.7
14. Property income	D.4	4.1	1.1	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
15. Other ⁴		9.8	2.6	2.4	2.3	2.3	2.2	2.2	2.2
16=6. Total revenue	TR	197.6	51.8	50.8	50.6	50.6	50.7	50.8	50.9
p.m.: Tax burden (D.2+D.5+D.61+D.91-D.995) ⁵		185.4	48.6	48.1	47.9	48.0	48.1	48.2	48.3
Selected components of expenditures									
17. Compensation of employees + intermediate consumption	D.1+P.2	63.8	16.7	16.4	16.2	16.0	15.8	15.6	15.5
17a. Compensation of employees	D.1	50.0	13.1	12.8	12.7	12.5	12.4	12.2	12.2
17b. Intermediate consumption	P.2	13.8	3.6	3.6	3.5	3.5	3.4	3.4	3.3
18. Social payments (18=18a+18b)		101.1	26.5	26.4	26.4	26.6	26.7	26.7	26.9
<i>Of which Unemployment benefits⁶</i>		9.6	2.5	2.4	2.3	2.2	2.2	2.1	2.0
18a. Social transfers in kind	D.631	31.7	8.3	8.4	8.4	8.4	8.5	8.5	8.6
18b. Other social transfers	D.62	69.4	18.2	18.0	18.0	18.1	18.2	18.2	18.3
19=9. Interest expenditures	EDP D.41	12.1	3.2	3.1	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0
20. Subsidies	D.3	10.0	2.6	2.4	2.4	2.4	2.5	2.5	2.6
21. Gross fixed capital formation	P.51	6.4	1.7	1.5	1.6	1.6	1.7	1.8	1.6
22. Capital transfers	D9	4.1	1.1	1.1	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
23. Other ⁷		9.9	2.6	2.6	2.7	2.6	2.6	2.6	2.6
24=7. Total expenditure	TE ¹	207.5	54.4	53.6	53.4	53.4	53.4	53.3	53.3
p.m. Government consumption (nominal) (P3)	P.3	95.9	25.1	24.8	24.7	24.5	24.3	24.2	24.2

1. Adjusted for the net flow of swap-related flows, so that TR-TE=EDP B.9.

2. The primary balance is calculated as (EDP B.9, item 8) plus (EDP D.41, item 9).

3. A plus sign means deficit-reducing one-off measures.

4. P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (other than D.91).

5. Including those collected by the EU.

6. Includes cash benefits (D.621 and D.624) and in kind benefits (D.631) related to unemployment benefits

7. D.29+D.4 (other than D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

Table 4 General government debt developments
% of GDP

	ESA Code	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1. Gross debt level		99.9	100.1	99.8	99.5	99.1	98.7	98.2
2. Change in gross debt		0.1	0.3	-0.4	-0.3	-0.3	-0.4	-0.5
Contributions to change in gross debt								
3. Primary balance		-0.6	-0.4	-0.1	-0.2	-0.2	-0.5	-0.6
4. Interest and GDP dynamics	EDP D.41	1.7	0.3	-0.4	-0.3	-0.3	-0.1	0.0
Stock-flow adjustment		-1.0	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1
p.m. implicit interest rate on debt		3.2	3.2	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1
nominal GDP growth		1.5	2.9	3.5	3.4	3.4	3.2	3.1

Table 5 Cyclical developments
% of GDP

	ESA code	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1. Real GDP growth (%)		0.2	1.4	1.8	1.7	1.7	1.6	1.4
2. Net lending of general government	EDP B.9	-2.6	-2.7	-2.9	-2.8	-2.8	-2.5	-2.4
3. Interest expenditure	EDP D.41	3.2	3.1	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0
4. One-off and other temporary measures ¹		0.6	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
5. Potential GDP growth (%)		0.9	1.0	1.1	1.3	1.3	1.3	1.2
Contributions :								
- labour		0.3	0.3	0.3	0.4	0.3	0.2	0.2
- capital		0.2	0.2	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4
- total factor productivity		0.4	0.5	0.5	0.6	0.6	0.7	0.7
6. Output gap		-2.3	-1.9	-1.2	-0.7	-0.3	-0.1	0.1
7. Cyclical budgetary component		-1.3	-1.0	-0.7	-0.4	-0.2	0.0	0.0
8. Cyclically-adjusted balance (2-7)		-1.3	-1.7	-2.2	-2.4	-2.6	-2.4	-2.4
9. Cyclically-adjusted primary balance (8+3)		1.9	1.4	0.8	0.6	0.4	0.5	0.6
10. Structural balance (8-4)		-1.9	-2.0	-2.2	-2.4	-2.6	-2.4	-2.4

1. A plus sign means deficit-reducing one-off measures.

Raming van de Belgische output gap volgens het FPB en de Europese Commissie

De Europese Commissie publiceerde op 25 februari 2014 haar macro-economische wintervoorspellingen voor de periode 2014-2015. Tegen die tijdshorizon wordt de output gap berekend door de projecties van het potentieel bbp en van het effectief bbp onderling te vergelijken. Het Federaal Planbureau gebruikt dezelfde referentiemethode, maar past die toe op zijn eigen databanken, inclusief de toekomstige waarden uit de Economische Voorspellingen. Daardoor is de raming van het potentieel bbp volledig verenigbaar met de middellangetermijnprojectie.

Onderstaande figuur vergelijkt de ramingen van de output gap door de Europese Commissie voor Duitsland, Frankrijk en België. Voor België voegen we daar aan het einde van de periode de raming van de output gap door het FPB aan toe. Zoals verwacht, situeert de Belgische conjunctuurencyclus zich historisch gezien, op een paar uitzonderingen na, tussen de output gaps van Duitsland en Frankrijk. In de FPB -raming wordt dat gestileerde verschijnsel gereproduceerd. In de raming van de Europese Commissie valt de output gap van België in 2015 samen met die van Duitsland en is ze 1,8 procentpunten groter dan die van Frankrijk.

Het aanzienlijke verschil tussen de raming van de Belgische output gap voor 2015 door het FPB en door de Europese Commissie (0,8 procentpunt) kan grotendeels worden verklaard door een sterk neerwaartse herziening - in een jaar tijd - van de potentiële groei in 2013-2014 (-0,5 procentpunt) door de Commissie. Een dergelijke herziening lijkt ons niet terecht, aangezien de effectieve Belgische bbp-groei in een jaar tijd slechts licht herzien werd.

Figuur Raming van de output gap voor Duitsland, Frankrijk en België
In % van het potentieel bbp

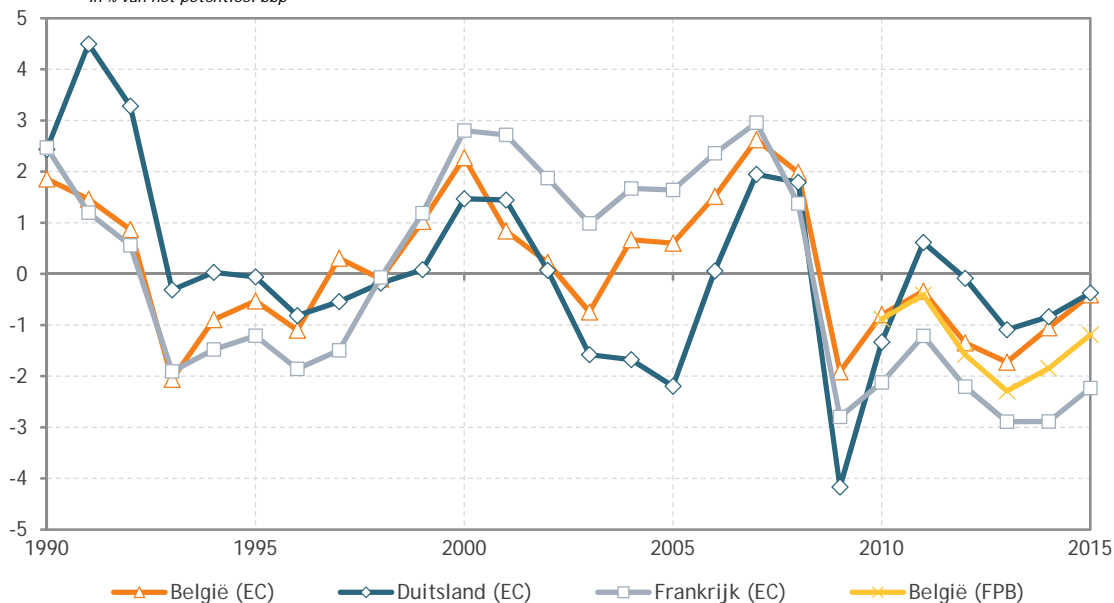

Table 6 Divergences from previous update

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Real GDP growth (%)							
- Previous update ¹	0.2	1.2	1.5	1.7	1.8	1.9	
- Current update	0.2	1.4	1.8	1.7	1.7	1.6	1.4
- Difference	0.0	0.2	0.3	0.0	-0.1	-0.3	
General government net lending (% of GDP)							
- Previous update ¹	-2.9	-3.0	-2.9	-2.8	-2.7	-2.5	
- Current update	-2.6	-2.7	-2.9	-2.8	-2.8	-2.5	-2.4
- Difference	0.3	0.3	0.0	-0.0	-0.1	0.0	
General government gross debt (% of GDP)							
- Previous update ¹	100.9	101.6	101.3	100.8	100.0	99.0	
- Current update	99.9	100.1	99.8	99.5	99.1	98.7	98.2
- Difference	-1.0	-1.5	-1.5	-1.3	-0.9	-0.3	

1. Medium-term projection 2013-2018 of May 2013.

Table 7 Long-term sustainability of public finances
% of GDP

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Total expenditure	48.2	52.5	54.3	59.0	63.3	67.5	71.7
of which: age-related expenditure	26.0	29.0	30.9	33.3	34.7	35.3	35.3
Pension expenditure	10.0	11.1	12.9	15.0	16.0	16.1	15.9
Social security pension	10.0	11.1	12.9	15.0	16.0	16.1	15.9
old-age and early pensions (survivors included)	9.2	10.1	11.7	13.9	15.0	15.2	15.0
other pensions (only disability)	0.8	1.0	1.2	1.1	1.0	0.9	0.9
Occupational pensions: not in the general government							
Health care	5.8	6.6	7.1	7.4	7.7	7.8	7.9
Long-term care	1.1	1.2	1.4	1.6	2.1	2.6	2.9
Education expenditure	3.8	4.1	4.0	4.1	4.1	4.1	4.1
Other age-related expenditure	5.4	6.0	5.6	5.1	4.8	4.7	4.5
Interest expenditure	3.9	3.5	3.6	5.6	8.1	11.5	15.7
Total revenue	48.1	48.6	50.7	51.3	51.4	51.4	51.3
of which: property income	0.7	0.9	1.0	0.9	0.7	0.5	0.3
of which: from pensions contributions (not available)							
Pension reserve fund assets	4.6	4.9	5.5	6.1	6.9	7.9	9.1
of which: consolidated public pension fund assets	4.6	4.9	5.5	6.1	6.9	7.9	9.1
Systemic pensions reform	-	-	-	-	-	-	-
Social contributions diverted to mandatory private scheme	-	-	-	-	-	-	-
Pension expenditure paid by mandatory private scheme	-	-	-	-	-	-	-
Assumptions							
Labour productivity growth	1.2	1.7	1.0	1.5	1.5	1.5	1.5
Real GDP growth	2.9	2.4	1.5	1.5	1.6	1.6	1.7
Participation rate males (aged 20-64): potential participation rate (1)	87.4	86.1	84.6	83.9	84.1	84.2	84.2
Participation rate females (aged 20-64): potential participation rate	72.7	73.8	76.2	76.9	77.4	77.4	77.5
Total participation rates (aged 20-64): potential participation rate	80.1	80.0	80.4	80.4	80.7	80.8	80.8
Unemployment rate (administrative definition)	12.4	12.5	11.0	8.5	8.0	8.0	8.0
Population aged 65+ over total population	17.1	17.2	19.3	22.6	24.7	25.3	25.8

Source: Rapport annuel du Comité d'étude sur le vieillissement, Conseil Supérieur des Finances, juillet 2013 / Jaarverslag van de Studiecommissie voor de Vergrijzing, Hoge Raad van Financiën, juli 2013

Table 8 Basic assumptions

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Short term interest rate euro area (annual average)	0.2	0.3	0.4	0.9	1.5	2.0	2.4
Long term interest rate euro area (annual average)	2.7	2.6	2.9	3.3	3.5	3.7	3.8
Euro in USD x 100 (annual average)	132.8	135.7	135.7	135.7	135.7	135.7	135.7
Nominal effective exchange rate, 2005=100	103.0	103.9	104.2	104.2	104.2	104.2	104.2
World excluding EU, GDP growth	3.6	4.1	4.4	4.6	4.6	4.7	4.6
EU GDP growth	0.1	1.5	2.0	1.5	1.6	1.6	1.4
Growth of relevant foreign markets	1.4	4.4	5.8	5.0	5.0	5.0	4.4
World import volumes growth, excluding EU	3.5	5.4	6.1	7.2	7.1	7.0	7.3
Oil prices (Brent, USD/barrel), level	108.7	104.1	99.6	102.2	104.9	107.6	110.4

Table 9 Macroeconomic prospects 2014-2020: main results

	2013	2014	2015	2016	2017	Averages	
						2018-2020	2013-2020
GDP and components							
Real GDP	0.2	1.4	1.8	1.7	1.7	1.5	1.4
Nominal GDP	1.5	2.9	3.5	3.4	3.4	3.2	3.0
<i>components of real GDP</i>							
Private consumption expenditure	0.6	1.3	1.6	1.6	1.6	1.4	1.4
Government consumption expenditure	0.2	1.0	0.8	1.0	0.9	1.1	0.9
Gross fixed capital formation	-1.6	1.3	3.1	3.1	2.9	1.6	1.7
Changes in inventories and net acquisition of valuables (contribution to growth)	-0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
Exports of goods and services	1.9	3.0	4.1	3.7	3.7	3.5	3.4
Imports of goods and services	1.3	2.7	3.9	3.7	3.6	3.4	3.2
Net exports (contribution to growth)	0.5	0.3	0.2	0.1	0.1	0.2	0.2
Prices and interest rates							
Deflator of private consumption	1.2	0.9	1.3	1.5	1.6	1.7	1.4
GDP deflator	1.4	1.4	1.6	1.6	1.6	1.7	1.6
Long term interest rate (10 years)	2.4	2.5	2.8	3.1	3.4	3.7	3.1
Short term interest rate (3 months)	0.1	0.2	0.3	0.8	1.4	2.3	1.2
Employment and unemployment							
Domestic employment (evolution in 000')	-11.5	12.5	32.4	32.1	34.7	28.4	23.2
Domestic employment (evolution in %)	-0.3	0.3	0.7	0.7	0.8	0.6	0.5
Employment rate (20-64 yrs) (*)	66.9	66.9	67.2	67.5	67.9	68.7	69.1
Unemployment rate (FPB concept) (*)	12.4	12.6	12.3	12.2	11.8	10.9	10.5
Unemployment rate (Eurostat standardised rate) (*)	8.4	8.4	8.3	8.2	7.9	7.3	7.0
Productivity per hour (market branches)	0.7	0.8	1.1	1.1	1.1	1.0	1.0
Incomes							
Real disposable income of households	0.3	1.4	1.5	1.8	1.8	1.5	1.4
Households saving rate (% of disposable income)	14.9	14.9	14.9	15.0	15.2	15.1	15.0
Public finances							
Net lending of General Government (EDP definition - % of GDP) (*)	-2.6	-2.7	-2.9	-2.8	-2.8	-2.4	-2.3
Primary balance (% of GDP) (*)	0.6	0.4	0.1	0.2	0.2	0.6	0.7
Gross public debt (% of GDP) (*)	99.9	100.1	99.8	99.5	99.1	98.1	97.5
External balance							
Balance of goods and services (% of GDP) (*)	1.6	2.2	2.4	2.3	2.3	2.3	2.4
Balance of current accounts (% of GDP) (*)	0.1	0.7	0.9	0.9	0.8	0.8	1.0
Greenhouse gas emissions (in million of ton CO ₂ -equivalent) (*)	114.5	112.5	113.5	114.7	114.5	113.9	113.6

(*) end of period for the last column (average 2013-2020)

4. Effecten van arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance

4.1. Context

Dit hoofdstuk presenteert de voornaamste macro-economische, sectorale en budgettaire effecten van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het in november 2013 gesloten Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance. De studie werd gemaakt in het kader van het Nationaal Hervormingsprogramma, met als doel de effecten te tonen van één van de belangrijke maatregelen die de regering recentelijk heeft beslist.

Op 24 januari 2014 heeft de Ministerraad het voorontwerp en de uitvoeringsbesluiten betreffende de federale maatregelen van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance goedgekeurd. Dat pact omvat een reeks maatregelen ter verbetering van het concurrentievermogen van de ondernemingen en ter ondersteuning van de koopkracht van de burgers. Een van die maatregelen waarvan de effecten worden geraamd in deze studie, wordt als volgt gedefinieerd:

"1,35 miljard euro wordt geleidelijk besteed aan arbeidskostverminderingen, waarvan 450 miljoen vanaf 2015, nog eens 450 miljoen vanaf 2017 en nog eens 450 miljoen vanaf 2019"¹⁸. In het in november 2013 gesloten Pact wordt gepreciseerd dat "1/3 van deze verminderingen van de arbeidskost besteed wordt aan structurele lastenverlagingen (waarvan 80 % voor de profitsector en 20 % voor de non-profitsector), 1/3 aan de lage lonen en 1/3 aan de sectoren die onderhevig zijn aan de internationale concurrentie en die een risico lopen op het vlak van hun groeipotentieel omwille van de evolutie van de arbeidskosten ten opzichte van de evolutie van de productiviteit".

De effecten van die bijkomende socialebijdrageverminderingen en loonsubsidies worden gemeten in twee verschillende loonscenario's: een scenario van ongewijzigde brutolonen vóór indexering en een vrij loonvormingsscenario (zie volgend punt).

De varianten werden uitgewerkt aan de hand van het macrosectoraal-econometrisch middellangetermijnmodel HERMES¹⁹ (versie maart 2014). De referentiesimulatie dateert van maart 2014²⁰. Deze oefening heeft niet als doel resultaten in absolute niveaus te genereren, maar wel de specifieke impact van verscheidene maatregelen te meten. Bijgevolg worden de resultaten uitgedrukt in verschil ten opzichte van een referentiesimulatie.

Gezien de beperkte tijdshorizon van de simulaties (tot 2020) en de fasering van de lastenverlagingen (15/17/19) zijn de simulatieresultaten in 2020 een mengeling van de middellangetermijneffecten van de lastenverlagingen in 2015 en de kortetermijneffecten van de lastenverlagingen in 2017 en 2019.

---

¹⁸ Uittreksel van het perscommuniqué van de Ministerraad van 24 januari 2014.

¹⁹ Voor een uitvoerige beschrijving van het HERMES-model verwijzen we naar: « A new version of the HERMES model – HERMES III », Working Paper 13-13, Federaal Planbureau, november 2013.

²⁰ Zie hoofdstuk 3 van dit rapport voor de voorstelling van deze projectie.

4.2. Gebruik van het econometrisch model HERMES

Een econometrisch model vormt een gestileerde weergave van het werkelijk economisch systeem die gebaseerd is op de economische theorie en een kwantificering geeft van de mate waarin de afzonderlijke economische aggregaten elkaar onderling beïnvloeden. Die kwantificering wordt verkregen via statistische inferentiemethoden en toegepast op statistische reeksen uit een observatieperiode. Het aldus opgebouwde econometrisch model moet worden beschouwd als een korte-middellangetermijnmodel. Het biedt een coherent analytisch kader dat verenigbaar is met het gedrag uit het recente verleden, op voorwaarde dat het op regelmatige basis geactualiseerd en opnieuw geschat wordt. Dat is van toepassing op het HERMES-model, dat gebruikt wordt voor deze studie.

Het HERMES-model is bijzonder geschikt voor het onderzoek van de interacties tussen de macro-economische variabelen en de verplichte afdrachten. Net zoals de totale overheidsfinanciën in het algemeen, worden die laatste op gedetailleerde wijze gemodelleerd²¹. Zo kunnen de specifieke effecten van maatregelen m.b.t. verschillende soorten heffingen in aanmerking genomen worden. Omdat die maatregelen een invloed hebben op de relatieve prijzen van de productiefactoren - arbeid (zelf opgedeeld in drie categorieën), kapitaal, energie en intermediair verbruik zonder energie - simuleert het model voor elke bedrijfstak de geleidelijke wijziging van technologische keuzes door rekening te houden met de aanpassingstijd en dus met de overgangskosten; het evalueert tevens de impact van de wijziging van de totale productiekosten op de prijzen, het concurrentievermogen en de rendabiliteit. Anderzijds genereert het model de vraageffecten die voortvloeien uit wijzigingen in het beschikbaar inkomen en in de relatieve prijzen door de aanpassingsdynamiek van het gedrag in aanmerking te nemen.

Een ander voordeel van het HERMES-model ligt in de macrosectorale benadering van de economie. Het model onderscheidt 16 productietakken en kan dus de verschillende effecten, volgens de beschouwde takken, bestuderen van economische beleidsmaatregelen, en in het bijzonder maatregelen die de kosten van bepaalde productiefactoren verlagen en van andere verhogen.

Loonvorming

De loonvorming kan op verschillende manieren worden gemodelleerd.

De eerste vorm stelt dat de beleidsmaatregelen geen invloed hebben op de evolutie van het reël bruto-uurloon. De brutoloonvoet vóór indexering in de varianten is dus gelijk aan die in de referentiesimulatie. Dit eerste loonvormingsscenario gaat ervan uit dat het loonoverleg niet wordt beïnvloed door de beschouwde maatregelen. Dat betekent dat de verhogingen van de werkgeversbijdrageverminderingen volledig doorwerken op de loonkosten.

Het tweede type loonvormingsmodellering tracht rekening te houden met een mogelijke directe weerslag van de verplichte heffingen op het loonoverleg en wordt ook toegepast in deze studie. Deze modellering combineert het HERMES-model met de loonvergelijking van LABMOD-model door de

---

²¹ Hoewel het HERMES-model een onderscheid maakt tussen de verschillende beleidsniveaus, wordt hier enkel de impact op de gezamenlijke overheid getoond.

resultaten inzake loonvorming van het tweede model te integreren in het eerste. De loonvorming veronderstelt een "right to manage" model voor loonoverleg. De reële loonkosten zijn dus afhankelijk van de productiviteit, de belastingwig en de werkloosheidsgraad²².

Zowel voor de basissimulatie als de simulaties in variant worden de LABMOD-loonhypothesen concreet gevoed door de loonwig, de productiviteit en de werkloosheidsgraad uit een eerste run van het HERMES-model met exogene lonen. In een tweede run worden die LABMOD-loonhypothesen in het HERMES-model ingebracht.

Ongewijzigd arbeidsaanbod

We vermelden tevens dat we, ongeacht de beschouwde modellering, uitgaan van een inelastisch arbeidsaanbod (dus onafhankelijk van de evolutie van de lonen of de activiteit)

Het vervolg van de tekst is als volgt georganiseerd: punt 4.3 beschrijft de modaliteiten van de geteste varianten en punt 4.4 licht de resultaten toe.

4.3. Modaliteiten van de varianten

Het competitiviteitspact van het najaar 2013 versterkt de subsidies voor nacht- en ploegenarbeid (via de niet doorstorting van de bedrijfsvoorheffing), de sociale maribelsubsidie (werkgeversbijdragen die via de fondsen Sociale Maribel naar de ondernemingen terugvloeien) en de werkgeversbijdrageverminderingen in drie trappen: 1 januari 2015, 1 januari 2017, en 1 januari 2019. Ex ante zou telkens 450 miljoen euro (in euro's van 2015) bijkomende lastenverlagingen toegekend worden. In de mate dat de werkgelegenheid en/of de brutolonen in de tijd stijgen, worden de toekomstige ex ante bedragen groter dan 450 miljoen.

De loonsubsidievoeten voor nacht- en ploegenarbeid worden verhoogd van 15,6 % van de betrokken brutolonen naar respectievelijk 18 %, 20,4 % en 22,8 % volgens het 15/17/19-tijdschema. Ex post doet dit de impliciete macro-economische loonsubsidievoet voor de ondernemingen (gemeten t.o.v. de arbeidskosten vóór aftrek van bijdrageverminderingen of loonsubsidies) stijgen met initieel 0,1 procentpunt (2015) en uiteindelijk (2020) 0,3 procentpunten in vergelijking met de simulatie zonder het concurrentiepact.

De sociale maribelsubsidie zal per kwartaal per voltijdse werknemer worden verhoogd met respectievelijk 13,92 €, 27,84 € en 41,76 € in vergelijking met de subsidie in 2014.

De bijkomende werkgeversbijdrageverminderingen voor de werknemers in de ondernemingen die niet onder de regeling voor de sociale maribel of de beschutte werkplaatsen vallen, bestaan uit twee luiken. Ten eerste wordt de algemeen-forfaitaire vermindering in elke fase verhoogd met 14 euro per kwartaal per voltijdse werknemer. Ten tweede wordt het bereik van het lageloonsupplement verruimd door in elke fase de lagebrutoloonrens op te trekken (telkens met 480 euro per kwartaal per voltijdse

---

²² In een derde loonvormingsmodellering worden de reële lonen in het HERMES-model geëndogeniseerd door ze afhankelijk te maken van de productiviteitsgroei en van een Philipseffect via de werkloosheidsgraad, maar niet van de belastingwig of de vervangingsratio. Die modellering wordt niet gebruikt in deze studie.

werknemer). De trapsgewijze verhoging van de lageloonrens voor de werkgeversbijdrageverminderingen zal min of meer in reële termen gebeuren, want de verhoging met 480 euro zal vermeerderd worden met 2 % telkens als de lageloonrens die gebruikt wordt in het kader van de werkbonus (werknemersbijdrageverminderingen voor laagverloonden), ook opgetrokken wordt.

De werkgeversbijdrageverminderingvoet (gemeten t.o.v. de arbeidskosten vóór aftrek van bijdrageverminderingen of loonsubsidies) zou daardoor stijgen met initieel 0,2 procentpunten en op het einde van de periode met 0,4 procentpunten in vergelijking met de simulatie zonder het concurrentiepact.

Tabel 3 Bijdrageverminderingen en loonsubsidies voor ondernemingen: met concurrentiepact versus zonder pact (verschillen in pct. of miljoenen euro t.o.v. simulatie zonder concurrentiepact)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Werkgeversbijdrageverminderingvoet (1)	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4
Impliciete loonsubsidievoet via nacht- en ploegenarbeid (1)	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,3
Bijkomende arbeidskostenverlagingen (2) via:	452,4	454,5	933,0	936,1	1434,6	1437,3
- nacht- en ploegenarbeidssubsidie (ex post)	165,8	171,6	353,0	364,8	560,3	575,3
- lageloonsupplement	173,5	168,5	348,4	336,5	518,4	503,0
- algemeen-forfaitaire werkgeversbijdrageverminderingen	113,1	114,4	231,7	234,8	355,9	359,0

1. Wijziging in voet (gedefinieerd t.o.v. de arbeidskosten vóór aftrek van bijdrageverminderingen of loonsubsidies).

2. Miljoenen euro.

We merken ten slotte op dat de varianten geen rekening houden met compensatiemaatregelen om de arbeidskostenverlagende maatregelen budgettair te neutraliseren.

4.4. Voornaamste resultaten

4.4.1. Scenario van ongewijzigde brutolonen vóór indexering

a. Activiteit en werkgelegenheid

De vermindering van de werkgeversbijdragen verlaagt rechtstreeks de loonkosten van de ondernemingen. Zo dalen de reële uurloonkosten, ten opzichte van de referentiesimulatie, met ongeveer 0,3 % in 2015 en 2016, 0,6 % in 2017 en 2018 en 0,9 % in 2019 en 2020, waardoor de productiefactor arbeid aantrekkelijker wordt. Die daling maakt het mogelijk de jobcreatie te stimuleren, die 5 000 eenheden bereikt in 2016, 11 000 eenheden in 2018 en 18 000 eenheden in 2020 (bovenop de jobcreatie die waargenomen wordt in de simulatie die geen rekening houdt met de arbeidskostenverlagende maatregelen van het Pact).

Die jobcreatie zorgt voor een aanzwengeling van de economische activiteit. Ze leidt namelijk tot een groei van het reëel beschikbaar gezinsinkomen, dat het niveau van de referentiesimulatie overstijgt met 0,1 % in 2016, 0,2 % in 2018 en 0,3 % in 2020. De daaropvolgende stijging van de particuliere consumptie en van de investeringen in woongebouwen is aanvankelijk gering, maar trekt geleidelijk aan tot respectievelijk 0,3 % en 0,2 % in 2020. Ondanks de substitutie-effecten ten gunste van arbeid worden de investeringen van de ondernemingen gestimuleerd (+0,4 % in 2020), aangezien die laatste

een uitbreiding van hun omzet op de binnenlandse en buitenlandse afzetmarkten voorzien. Als gevolg van hun dalende productiekosten, genieten de ondernemingen tevens van een hogere rendabiliteit en concurrentiepositie, waardoor de uitvoer een stimulans krijgt en met 0,1 % zou groeien in 2020. We merken op dat die indirecte effecten op hun beurt de jobcreatie versterken.

De maatregel vertaalt zich ook in een lichte afname van het lopend buitenlands saldo in de grootteorde van 0,05 % van het bbp in 2020. De daling van de productiekosten van de ondernemingen leidt tot een verlaging van de uitvoerprijzen en, in het verlengde daarvan, tot een stijging van het uitvoervolume. Parallel daarmee en als gevolg van een bijkomende binnenlandse vraag, neemt het invoervolume toe maar dalen de invoerprijzen. Ondanks een uitvoergroei die gedreven wordt door dalende uitvoerprijzen (onder invloed van de dalende productiekosten), wordt gelijktijdig een invoergroei waargenomen die voortvloeit uit een stijging van de binnenlandse vraag.

In totaal zou het reëel bbp in 2020 zijn referentieniveau overschrijden met 0,2 %.

Tabel 4 Voornaamste macro-economische resultaten van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - ongewijzigde brutolonen vóór indexering
Verschillen, in %, ten opzichte van een scenario zonder arbeidskostenverlagende maatregelen

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bbp	0,03	0,06	0,10	0,12	0,16	0,18
Particuliere consumptie	0,05	0,10	0,16	0,20	0,25	0,29
Overheidsconsumptie	0	0	0	0	0	0
Investerings	0,05	0,09	0,17	0,22	0,30	0,34
Binnenlandse vraag	0,04	0,07	0,12	0,15	0,20	0,23
Uitvoer	0,02	0,03	0,06	0,07	0,09	0,10
Invoer	0,02	0,04	0,07	0,10	0,13	0,14
Deflator van de particuliere consumptie	-0,03	-0,05	-0,09	-0,12	-0,15	-0,18
Gezondheidsindex	-0,03	-0,05	-0,09	-0,12	-0,16	-0,18
Deflator van het bbp	-0,05	-0,07	-0,13	-0,15	-0,21	-0,22
Deflator van de uitvoer	-0,04	-0,05	-0,09	-0,09	-0,12	-0,11
Werkgelegenheid in de marktbedrijfstakingen						
in duizenden	3,18	4,77	8,97	11,19	15,75	18,02
in %	0,07	0,10	0,19	0,24	0,34	0,38
Productiviteit per hoofd (marktbedrijfstakingen)	-0,05	-0,06	-0,13	-0,16	-0,23	-0,27
Reële bruto-uurlonen (marktbedrijfstakingen)	-0,00	-0,00	-0,01	-0,01	-0,02	-0,02
Reële uurloonkosten (marktbedrijfstakingen)	-0,34	-0,33	-0,66	-0,64	-0,95	-0,93
Loonkosten per eenheid product (marktbedrijfstakingen)	-0,33	-0,32	-0,62	-0,59	-0,86	-0,81
Brutowinstmarge in % van toegevoegde waarde (ppt)	0,13	0,12	0,23	0,22	0,33	0,31
Reëel beschikbaar inkomen van de gezinnen	0,06	0,10	0,15	0,19	0,25	0,28
Lopend buitenlands saldo (in % van het bbp)	-0,01	-0,02	-0,03	-0,04	-0,05	-0,05
Overheidsfinanciën						
Totale ontvangsten (in % van het bbp)	-0,05	-0,04	-0,08	-0,07	-0,11	-0,10
Totale uitgaven (in % van het bbp)	0,03	0,02	0,04	0,03	0,06	0,04
Netto vorderingenoverschot (in % van het bbp)	-0,08	-0,06	-0,13	-0,10	-0,17	-0,14
Netto vorderingenoverschot (in miljoen euro)	-327	-234	-556	-446	-769	-656
Budgettaire kosten per gecreëerde arbeidsplaats (in duizend euro) (*)	103	49	62	40	49	36

(*) Bijkomend overheidstekort in verhouding tot het aantal gecreëerde arbeidsplaatsen

b. Prijzen

De maatregel komt tot uiting in een daling van het algemene prijspeil: de verlaging van de werkgeversbijdragen en de verhoging van de loonsubsidies leiden tot een vermindering van de productiekosten van de ondernemingen, die de daling deels doorschuiven naar hun verkoopprijzen. Daardoor wordt de evolutie van het algemene prijspeil gematigd. De deflator van de particuliere consumptie daalt zodoende met 0,2 % aan het einde van de projectie, ten opzichte van een scenario zonder arbeidskostenverlagende maatregelen.

c. Sectorale resultaten

De effecten van de lastenverlagende maatregelen zijn positief op de productie van elke bedrijfstak. Ze zijn het sterkst voor de takken van de verwerkende nijverheid, die het meeste voordeel halen uit de uitvoergroei enerzijds (als gevolg van de verbeterde concurrentiepositie) en de aantrekkende binnenlandse vraag anderzijds (als gevolg van het toegenomen aantal arbeidsplaatsen). De impact is doorgaans kleiner (maar nog ruimschoots positief) voor de dienstensectoren, die meer gericht zijn op de binnenlandse vraag. De werkgelegenheid zou duidelijk gestimuleerd worden door de socialelastenverlagingen en de loonsubsidies. De werkgelegenheidsgroei zou algemeen zijn en op middellange termijn uitkomen tussen 0,12 % (krediet en verzekeringen) en 0,70 % (overige verhandelbare diensten).

Tabel 5 Voornaamste sectorale resultaten van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - ongewijzigde brutolonen vóór indexering
Verschillen, in %, ten opzichte van een scenario zonder arbeidskostenverlagende maatregelen

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Productie (in volume)						
Landbouw	0,03	0,05	0,09	0,11	0,15	0,17
Energie	0,03	0,05	0,09	0,12	0,17	0,20
Verwerkende nijverheid	0,07	0,12	0,21	0,27	0,36	0,42
- Intermediaire goederen	0,06	0,10	0,18	0,23	0,32	0,38
- Uitrustingsgoederen	0,09	0,15	0,27	0,33	0,44	0,49
- Verbruiksgoederen	0,08	0,13	0,22	0,28	0,38	0,44
Bouwnijverheid	0,02	0,05	0,09	0,12	0,16	0,18
Vervoer en communicatie	0,04	0,08	0,14	0,18	0,24	0,27
Handel en horeca	0,05	0,10	0,16	0,21	0,26	0,30
Krediet en verzekeringen	0,04	0,08	0,14	0,18	0,22	0,26
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,02	0,03	0,04	0,05	0,06	0,06
Overige marktdiensten	0,03	0,06	0,10	0,13	0,17	0,19
Totaal bedrijven	0,04	0,08	0,14	0,18	0,23	0,26
Werkgelegenheid						
Landbouw	0,01	0,03	0,06	0,09	0,13	0,18
Energie	0,01	0,03	0,06	0,10	0,16	0,22
Verwerkende nijverheid	0,03	0,07	0,14	0,23	0,34	0,45
- Intermediaire goederen	0,03	0,06	0,12	0,19	0,27	0,36
-Uitrustingsgoederen	0,04	0,08	0,17	0,26	0,40	0,53
- Verbruiksgoederen	0,03	0,07	0,15	0,25	0,38	0,51
Bouwnijverheid	0,15	0,20	0,36	0,42	0,58	0,63
Vervoer en communicatie	0,07	0,12	0,21	0,26	0,36	0,42
Handel en horeca	0,05	0,08	0,16	0,21	0,29	0,34
Krediet en verzekeringen	0,01	0,02	0,05	0,07	0,10	0,12
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,03	0,05	0,09	0,12	0,18	0,22
Overige marktdiensten	0,17	0,23	0,41	0,48	0,65	0,70

Totaal bedrijven	0,08	0,13	0,24	0,29	0,41	0,46
------------------	------	------	------	------	------	------

d. Resultaten inzake overheidsfinanciën

Ter herinnering: de gesimuleerde maatregel betreft een lastenverlaging ten belope van maximaal 1 350 miljoen (ex ante) op middellange termijn (0,29 % van het bbp) en omvat een verlaging van de werkgeversbijdragen en een verhoging van de loonsubsidies. We merken op dat de variant met de ongewijzigde brutolonen vóór indexering ex post leidt tot een verslechtering van het vorderingensaldo van de gezamenlijke overheid ten belope van maximaal 770 miljoen euro (0,17 % van het bbp – zie tabel 6). Het ex post berekend bijkomend overheidstekort is dus belange niet zo groot als de bedragen van de ex ante toegekende lastenverlagingen en subsidieverhogingen.

Dit resultaat heeft verschillende oorzaken. Aan de ontvangstenzijde maakt de stijging van de werkgelegenheid en van de activiteit het mogelijk het rendement van zowel de directe als de indirecte fiscale ontvangsten te verhogen. In totaal dalen de ontvangsten wel, maar blijven ze nog ver van de ex ante bedragen. In het slechtste geval zouden de ontvangsten in 2019 dalen met 624 miljoen euro, ten opzichte van ex ante ingevoerde dalingen van 874 miljoen. De uitgaven zijn in het begin zeker toegenomen door de stijging van de loonsubsidies, terwijl andere overheidsuitgaven zijn afgeremd als gevolg van de afkoelende inflatie en de dalende werkloosheid. In totaal en ondanks een zeker toename van de rentelasten, zou de uitgavengroei maximaal slechts 145 miljoen bedragen, in vergelijking met een ex ante stijging van de subsidies die in 2019 meer dan 500 miljoen euro bedragen.

Tabel 6 Voornaamste resultaten inzake overheidsfinanciën van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - ongewijzigde brutolonen vóór indexering
Verschillen, in miljoen euro, ten opzichte van een scenario zonder arbeidskostenverlagende maatregelen

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Ontvangsten	-233	-189	-432	-385	-624	-561
Fiscale ontvangsten	81	118	199	227	308	330
a. Directe belastingen	74	102	177	199	276	294
Huishoudens	3	21	31	53	67	94
Vennootschappen	72	81	147	146	209	199
Overige	0	0	0	0	0	0
b. Indirecte belastingen	8	16	22	29	34	39
c. Vermogensheffingen	-1	0	-1	-1	-2	-2
Socialezekerheidsbijdragen	-307	-296	-610	-585	-894	-854
Overige ontvangsten	-7	-11	-21	-26	-37	-37
2. Uitgaven	94	45	123	61	145	95
A. Primaire uitgaven	95	40	113	35	103	23
a. Lopende uitgaven	100	46	125	50	123	45
1. Bezoldiging van werknemers	-19	-30	-56	-70	-98	-112
2. Intermediair verbruik en belastingen	-4	-7	-13	-17	-23	-27
3. Subsidies aan ondernemingen	199	202	419	428	661	676
4. Sociale uitkeringen	-72	-113	-214	-277	-399	-471
- Uitkeringen excl. overdrachten in natura	-49	-77	-144	-184	-261	-305
- Uitkeringen in natura	-23	-36	-70	-93	-138	-166
5. Overdrachten aan gezinnen en izw's	-2	-3	-6	-8	-10	-12
6. Overdrachten aan bedrijven	0	0	0	0	0	0
7. BNI-bijdrage	-1	-2	-3	-4	-5	-6
8. Overige overdrachten aan het buitenland	0	-1	-1	-2	-2	-3
b. Kapitaaluitgaven	-5	-6	-13	-15	-20	-22
1. Bruto-investeringen in vaste activa	-3	-4	-8	-10	-12	-12
2. Overdrachten aan gezinnen en izw's	0	0	0	0	-1	-1
3. Overdrachten aan bedrijven	-1	-2	-4	-5	-7	-8
4. Overdrachten aan het buitenland	0	0	0	-1	-1	-1
B. Rentelasten	-2	5	11	26	42	72
3. Vorderingsaldo						
In miljoen €	-327	-234	-556	-446	-769	-656
In % van het bbp	-0,08	-0,06	-0,13	-0,10	-0,17	-0,14

4.4.2. In een scenario van vrije loonvorming

Een deel van de parafiscale lastenverlagingen wordt tenietgedaan door hogere brutolonen. Dat gebeurt hetzij rechtstreeks (de verlaging van de fiscale druk op de vraagzijde van de arbeidsmarkt wordt deels door de aanbodzijde gecompenseerd), hetzij onrechtstreeks door de gewijzigde macro-economische omstandigheden (onder druk van de gedaalde werkloosheid).

a. Activiteit en werkgelegenheid

In navolging van de relatieve prijsdaling van de productiefactor arbeid, zullen de substitutie-effecten spelen en tot jobcreatie leiden. In het scenario van vrije loonvorming dalen de loonkosten echter minder uitgesproken dan in het scenario van ongewijzigde brutolonen vóór indexering. In dit scenario komt de daling van de parafiscale druk tot uiting in een parallelle stijging van het reële brutoloon en leidt de daling van de werkloosheid tot spanningen op de arbeidsmarkt die eveneens de reële brutolonen doen stijgen. Daardoor is de daling van de reële uurloonkosten beperkt tot 0,16 % in 2020 (tegenover 0,93 % in het scenario van ongewijzigde brutolonen vóór indexering). De substitutie van de factoren ten gunste van arbeid is dus beperkter als het om vrije lonen gaat. Voor een identieke schok van de budgettaire kosten die in eenzelfde vorm in het economisch circuit worden ingevoerd (verlaging van de werkgeversbijdragen en verhoging van de loonsubsidies), is de jobcreatie bijgevolg minder doeltreffend in het scenario van vrije loonvorming dan in dat van ongewijzigde brutolonen vóór indexering: in 2020 worden 6 300 bijkomende banen gecreëerd in het scenario van vrije lonen, tegenover 18 000 in het scenario van ongewijzigde brutolonen vóór indexering.

De groei van het reële beschikbaar gezinsinkomen en van de daaruit volgende particuliere consumptie is vergelijkbaar in beide loonsenario's, maar niet om dezelfde redenen. In het scenario van vrije loonvorming is de stijging van het reële beschikbaar gezinsinkomen verdeeld over de toename van het brutoloon per werknemer en de werkgelegenheidsgroei, terwijl ze in het eerste scenario vooral voortkomt uit de toename van de werkgelegenheid. De stijging van de bedrijfsinvesteringen is daarentegen minder uitgesproken in het scenario van vrije loonvorming (omwille van de minder sterke daling van de loonkosten).

In 2020 zou het lopend buitenlands saldo dalen met 0,08 % van het bbp (-0,05 % in het scenario met ongewijzigde brutolonen vóór indexering). Ondanks een uitvoergroei als gevolg van dalende uitvoerprijzen (door dalende productiekosten), stellen we tegelijkertijd vast dat de invoer stijgt onder invloed van de toename van de binnenlandse vraag.

Tabel 7 Voornaamste macro-economische resultaten van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - vrije loonvorming
Verschillen, in %, ten opzichte van een scenario zonder arbeidskostenverlagende maatregelen

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bbp	0,03	0,05	0,07	0,08	0,10	0,11
Particuliere consumptie	0,05	0,09	0,14	0,18	0,23	0,27
Overheidsconsumptie	0	0	0	0	0	0
Investeringen	0,05	0,07	0,13	0,16	0,22	0,24
Binnenlandse vraag	0,04	0,06	0,11	0,13	0,17	0,20
Uitvoer	0,02	0,02	0,03	0,03	0,04	0,04
Invoer	0,02	0,04	0,07	0,08	0,11	0,12
Deflator van de particuliere consumptie	-0,02	-0,03	-0,04	-0,04	-0,04	-0,04
Gezondheidsindex	-0,02	-0,03	-0,04	-0,04	-0,04	-0,03
Deflator van het bbp	-0,04	-0,04	-0,06	-0,05	-0,06	-0,05
Deflator van de uitvoer	-0,03	-0,03	-0,05	-0,03	-0,04	-0,03
Werkgelegenheid in de marktbedrijfstacken						
in duizenden	2,35	2,77	4,68	4,58	6,34	6,31
in %	0,05	0,06	0,10	0,10	0,13	0,13
Productiviteit per hoofd (marktbedrijfstacken)	-0,03	-0,03	-0,05	-0,04	-0,06	-0,05
Reële bruto-uurlonen (marktbedrijfstacken)	0,09	0,18	0,36	0,49	0,66	0,74
Reële uurloonkosten (marktbedrijfstacken)	-0,25	-0,15	-0,28	-0,13	-0,27	-0,16
Loonkosten per eenheid product (marktbedrijfstacken)	-0,24	-0,15	-0,28	-0,13	-0,25	-0,12
Brutowinstmarge in % van toegevoegde waarde (ppt)	0,09	0,05	0,11	0,05	0,11	0,07
Reëel beschikbaar inkomen van de gezinnen	0,07	0,12	0,20	0,24	0,30	0,33
Lopend buitenlands saldo (in % van het bbp)	-0,01	-0,02	-0,04	-0,05	-0,07	-0,08
Overheidsfinanciën						
Totale ontvangsten (in % van het bbp)	-0,04	-0,02	-0,04	-0,02	-0,04	-0,01
Totale uitgaven (in % van het bbp)	0,04	0,03	0,07	0,06	0,11	0,11
Netto vorderingenoverschot (in % van het bbp)	-0,07	-0,05	-0,11	-0,08	-0,14	-0,12
Netto vorderingenoverschot (in miljoen euro)	-299	-195	-476	-365	-672	-585
Budgettaire kosten per gecreëerde arbeidsplaats (in duizend euro) (*)	127	70	102	80	106	93

(*) Bijkomend overheidstekort in verhouding tot het aantal gecreëerde arbeidsplaatsen

b. Prijzen

Gezien de minder sterke daling van de productiekosten van de ondernemingen in het scenario van vrije loonvorming, leiden de in dit rapport gesimuleerde arbeidskostenverlagende maatregelen tot een minder uitgesproken prijsdaling dan in het scenario van ongewijzigde brutolonen vóór indexering. In 2020 zou de deflator van de particuliere consumptie dalen met 0,04 % ten opzichte van een simulatie zonder maatregelen (tegenover -0,18 % in het scenario van ongewijzigde brutolonen vóór indexering).

c. Sectorale resultaten

In hun geheel genomen, bevestigen de sectorale resultaten voor de endogene lonen de resultaten van het scenario van exogene lonen vóór indexering: zowel de sectorale productie als de werkgelegenheid van de verschillende bedrijfstakken worden positief beïnvloed door de maatregel, maar de effecten zijn doorgaans minder verrijkend. Zo wordt de productie verhoogd met maximaal 0,26 % op middellange termijn (tegenover 0,49 % voorheen) en bedraagt de werkgelegenheidsgroei in het beste geval niet meer dan 0,30 % tegen 2020 (tegenover 0,70 % in de variant met exogene lonen vóór indexering).

Tabel 8 Voornaamste sectorale resultaten van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - vrije loonvorming
Verschillen, in %, ten opzichte van een scenario zonder arbeidskostenverlagende maatregelen

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Productie (in volume)						
Landbouw	0,03	0,05	0,07	0,09	0,11	0,12
Energie	0,03	0,05	0,08	0,09	0,13	0,15
Verwerkende nijverheid	0,06	0,09	0,14	0,16	0,21	0,22
- Intermediaire goederen	0,04	0,07	0,11	0,13	0,17	0,19
-Uitrustingsgoederen	0,08	0,11	0,18	0,20	0,25	0,26
- Verbruiksgoederen	0,07	0,10	0,16	0,18	0,23	0,25
Bouwnijverheid	0,02	0,05	0,08	0,11	0,14	0,16
Vervoer en communicatie	0,04	0,06	0,11	0,13	0,16	0,17
Handel en horeca	0,05	0,08	0,13	0,16	0,20	0,21
Krediet en verzekeringen	0,04	0,08	0,13	0,17	0,22	0,25
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,02	0,02	0,04	0,04	0,05	0,06
Overige marktdiensten	0,03	0,06	0,09	0,11	0,13	0,14
Totaal bedrijven	0,04	0,07	0,11	0,13	0,16	0,18
Werkgelegenheid						
Landbouw	0,01	0,03	0,05	0,07	0,11	0,14
Energie	0,01	0,02	0,04	0,06	0,08	0,10
Verwerkende nijverheid	0,03	0,05	0,10	0,14	0,20	0,25
- Intermediaire goederen	0,02	0,04	0,08	0,11	0,16	0,19
-Uitrustingsgoederen	0,03	0,06	0,12	0,17	0,24	0,30
- Verbruiksgoederen	0,03	0,06	0,11	0,16	0,24	0,30
Bouwnijverheid	0,10	0,09	0,13	0,08	0,11	0,07
Vervoer en communicatie	0,05	0,07	0,11	0,10	0,13	0,13
Handel en horeca	0,04	0,05	0,09	0,09	0,13	0,13
Krediet en verzekeringen	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,02	0,03	0,05	0,05	0,07	0,07
Overige marktdiensten	0,12	0,13	0,22	0,19	0,26	0,24
Totaal bedrijven	0,06	0,07	0,12	0,12	0,16	0,16

d. Resultaten inzake overheidsfinanciën

Het scenario van vrije loonvorming leidt tot een ex post verslechtering van het vorderingensaldo van de gezamenlijke overheid ten belope van maximaal 670 miljoen euro (0,14 % van het bbp – zie tabel 9). Net als in het eerste scenario, is het ex post verkregen bijkomend overheidstekort belange niet zo groot als de bedragen van de ex ante toegekende socialebijdrageverminderingen en subsidieverhogingen. De terugverdieneffecten voor de overheidsfinanciën zouden zelfs ietwat toenemen in deze loonconfiguratie. De reële loonstijging die deze variant met zich meebrengt, leidt namelijk tot een mechanische groei van de belastbare basis en tot een grotere stijging (dan in variant 1) van de directe fiscale ontvangsten (de personenbelasting is zeer duidelijk gestegen). Er wordt zelfs een positief globaal effect op de totale ontvangsten waargenomen op het einde van de periode. De uitgaven zijn echter ook duidelijk groter dan in de eerste variant: de werkloosheid daalt in mindere mate en het prijseffect is geringer. In totaal weegt het positiever effect voor de ontvangsten evenwel zwaarder dan het negatiever effect voor de uitgaven, zodat deze variant resultaten genereert die iets gunstiger zijn voor de gezamenlijke overheidsfinanciën.

Tabel 9 Voornaamste resultaten inzake overheidsfinanciën van de arbeidskostenverlagende maatregelen die beslist werden in het kader van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance van november 2013 - vrije loonvorming
Verschillen, in miljoen euro, ten opzichte van een scenario zonder arbeidskostenverlagende maatregelen

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Ontvangsten	-171	-65	-166	-6	-88	76
Fiscale ontvangsten	105	165	304	379	530	605
a. Directe belastingen	95	143	267	326	458	514
Huishoudens	41	98	193	280	383	464
Vennootschappen	54	44	74	46	75	50
Overige	0	0	0	0	0	0
b. Belastingen op productie en invoer	11	22	37	52	71	88
c. Vermogensheffingen	0	0	0	1	2	3
Socialezekerheidsbijdragen	-271	-224	-460	-378	-609	-526
Overige ontvangsten	-5	-6	-9	-7	-10	-3
2. Uitgaven	128	130	310	358	583	660
A. Primaire uitgaven	130	125	300	335	544	595
a. Lopende uitgaven	133	128	306	339	550	599
1. Beloning van werknemers	-15	-18	-29	-26	-32	-27
2. Intermediair verbruik en belastingen	-3	-4	-6	-6	-7	-5
3. Subsidies aan vennootschappen	201	206	428	441	679	697
4. Sociale uitkeringen	-48	-53	-82	-66	-85	-61
- Uitkeringen excl. overdrachten in natura	-31	-33	-49	-34	-40	-21
- Uitkeringen in natura	-17	-20	-34	-32	-45	-40
5. Overdrachten aan gezinnen en izw's	-1	-2	-3	-3	-3	-2
6. Overdrachten aan bedrijven	0	0	0	0	0	0
7. Bni-bijdrage	-1	-1	-1	-1	-2	-1
8. Overige overdrachten aan het buitenland	0	0	-1	-1	-1	-1
b. Kapitaaluitgaven	-3	-3	-6	-5	-6	-4
1. Bruto-investeringen in vaste activa	-2	-2	-4	-3	-4	-3
2. Overdrachten aan gezinnen en izw's	0	0	0	0	0	0
3. Overdrachten aan bedrijven	-1	-1	-2	-2	-2	-2
4. Overdrachten aan het buitenland	0	0	0	0	0	0
B. Rentelasten	-1	5	10	24	39	65
3. Vorderingsaldo						
In miljoen €	-299	-195	-476	-365	-672	-585
In % van het bbp	-0,07	-0,05	-0,11	-0,08	-0,14	-0,12

Bijlagen

Bijlage 1: One-off and temporary measures

Tabel 10 2012 - One-off and temporary effects on the general government balance

	EUR mln.	p.c. of GDP
Total	-1699	-0.5
Revenue	1302	0.3
Changes in withholding rates in PAYE PIT	37	0.0
Securitisation of tax arrears	-45	0.0
Advanced payment of taxes on life-insurance and pension savings	183	0.0
Changes in the rythm of PIT and CIT assessment	0	0.0
Changes in inheritance tax perception delays (federated entities)	37	0.0
Contribution from the energy sector	250	0.1
Reimbursement of Bpost subsidies	301	0.1
Temporary contributions from the financial sector "Crédit professionnel"	423	0.1
Expenditure	-3001	-0.8
Sales of real estate (federated entities)	58	0.0
Capital transfer to Dexia Holding	-2915	-0.8
Temporary unemployed activation plan "win-win"	-87	0.0
Payments following court decisions	-57	0.0

Tabel 11 2013 - One-off and temporary effects on the general government balance

	EUR mln.	p.c. of GDP
Total	2312	0.6
Revenue	2116	0.6
Changes in withholding rates in PAYE PIT	59	0.0
Tax amnesty	680	0.2
Changes in the rythm of PIT and CIT assessment	550	0.1
Changes in the rythm of PIT assessment (local authorities)	-129	0.0
Changes in inheritance tax perception delays (federated entities)	107	0.0
Reimbursement of Bpost subsidies	123	0.0
Reimbursement of custom duties collection costs	126	0.0
Temporary measure "internal liquidation"	600	0.2
Expenditure	196	0.1
Sales of mobilophony licences	360	0.1
Payments following court decisions (local authorities)	-32	0.0
Payments following court decisions	-132	0.0

Tabel 12 2014 - One-off and temporary effects on the general government balance

	EUR mln	p.c. of GDP
Total	1316	0.3
Revenue	936	0.2
Changes in withholding rates in PAYE PIT	14	0.0
Tax amnesty	922	0.2
Expenditure	380	0.1
Sales of real estate (federal)	20	0.0
Sales of real estate (federated entities)	222	0.1
Delayed entry into force of the 2014-2020 EU budget ORD	139	0.0

Tabel 13 2015 - One-off and temporary effects on the general government balance

	EUR mln	p.c. of GDP
Total	-133	0.0
Revenue	0	0.0
Expenditure	-133	0.0
Sales of real estate (federated entities)	6	0.0
Delayed entry into force of the 2014-2020 EU budget ORD	-139	0.0

Bijlage 2: Federale maatregelen m.b.t. de lagere overheid

Tabel 14 Financiële impact van de federale maatregelen m.b.t. de lagere overheid
In miljoen euro

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ten laste van de federale overheid	14,4	45,5	159,0	192,7	198,6	202,0	206,1
Leefloon	14,4	26,3	93,4	96,0	98,7	100,8	103,6
Hulpverleningszones	0,0	19,2	65,6	96,7	99,9	101,2	102,5
Ten laste van de lagere overheid	207,9	251,1	373,2	517,3	559,6	646,2	735,2
Bijdragen - pensioenen	207,9	251,1	373,2	517,3	559,6	646,2	735,2

Bijlage 3: Rekeningen van de openbare sectoren in ESR en rekeningen volgens entiteit

In de rekeningen "volgens entiteit" zijn de volgende verschuivingen doorgevoerd ten opzichte van de rekeningen volgens ESR-concept: de kinderbijslag gaat van de deelsector van de sociale-verzekeringinstellingen naar de deelsector van de gemeenschappen en de gewesten; het Vlaams Zorgfonds gaat van de sociale zekerheid naar de gemeenschappen en de gewesten; de pensioenen van Entiteit I die betaald worden door de federale overheid gaan (als finale primaire uitgaven) van de gemeenschappen en de gewesten en de lagere overheid naar de federale overheid.

a. In ESR

Tabel 15 Rekeningen van de federale overheid (ESR)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	31,5	30,9	30,9	28,5	28,1	28,2	28,0	28,2
Finale primaire uitgaven	9,1	8,3	7,9	7,7	7,7	7,6	7,5	7,5
Werkings- en investeringskosten	2,8	2,7	2,7	2,6	2,6	2,5	2,4	2,4
Niet-sociale overdrachten	3,9	3,2	2,9	3,0	2,9	3,0	3,0	3,0
Sociale overdrachten	2,4	2,4	2,4	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1
Overdrachten binnen de overheid	18,5	18,9	19,3	17,3	17,0	17,2	17,1	17,3
aan de sociale zekerheid	7,2	7,5	8,0	4,6	4,6	4,7	4,7	4,8
aan de gemeenschappen en gewesten	10,4	10,4	10,3	11,7	11,5	11,5	11,5	11,5
aan de lagere overheid	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Rentelasten	3,3	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Toegerekende bijdragen	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Ontvangsten	27,9	28,4	28,1	25,8	25,7	25,8	25,9	26,0
Fiscale en parafiscale ontvangsten	25,6	26,0	26,1	24,0	24,0	24,1	24,2	24,2
Niet-fiscale ontvangsten	1,7	1,6	1,3	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2
Overdrachten binnen de overheid	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Toegerekende bijdragen	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Primair saldo	-0,2	0,5	0,2	0,2	0,5	0,5	0,7	0,6
Vorderingensaldo	-3,5	-2,5	-2,8	-2,7	-2,4	-2,4	-2,2	-2,3
Vorderingensaldo (EDP)	-3,4	-2,5	-2,7	-2,6	-2,3	-2,3	-2,1	-2,2

Tabel 16 Rekeningen van de sociale zekerheid (ESR)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	22,2	22,5	22,5	21,1	21,2	21,3	21,2	21,4
Finale primaire uitgaven	22,1	22,4	22,4	21,1	21,1	21,2	21,2	21,3
Werkings- en investeringskosten	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
Niet-sociale overdrachten	1,0	0,9	1,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Sociale overdrachten	20,4	20,8	20,8	19,9	20,0	20,1	20,1	20,2
Overdrachten binnen de overheid	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
aan de federale overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
aan de gemeenschappen en gewesten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
aan de lagere overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rentelasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toegerekende bijdragen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontvangsten	22,1	22,5	22,5	21,1	21,2	21,3	21,2	21,4
Fiscale en parafiscale ontvangsten	14,7	14,8	14,3	14,7	14,8	14,7	14,8	14,8
Niet-fiscale ontvangsten	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Overdrachten binnen de overheid	7,3	7,6	8,1	6,3	6,3	6,4	6,3	6,4
Toegerekende bijdragen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Primair saldo	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vorderingensaldo	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vorderingensaldo (EDP)	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabel 17 Rekeningen van de gemeenschappen en de gewesten (ESR)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	15,3	15,5	15,3	18,5	18,5	18,5	18,4	18,4
Finale primaire uitgaven	11,2	11,2	11,1	12,8	12,8	12,8	12,8	12,8
Werkings- en investeringskosten	6,9	7,0	6,8	6,9	6,8	6,8	6,7	6,6
Niet-sociale overdrachten	1,9	1,8	1,8	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Sociale overdrachten	2,4	2,5	2,4	3,5	3,6	3,6	3,7	3,7
Overdrachten binnen de overheid	2,5	2,6	2,6	4,2	4,2	4,1	4,1	4,0
aan de federale overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Aan de sociale-verzekeringinstellingen	0,1	0,1	0,1	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6
aan de lagere overheid	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4
Rentelasten	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Toegerekende bijdragen	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Ontvangsten	15,3	15,5	15,3	18,3	18,1	18,1	18,1	18,2
Fiscale en parafiscale ontvangsten	2,4	2,5	2,5	4,2	4,2	4,2	4,3	4,3
Niet-fiscale ontvangsten	1,0	1,1	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	0,9
Overdrachten binnen de overheid	10,4	10,4	10,4	11,8	11,5	11,5	11,5	11,6
Toegerekende bijdragen	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Primair saldo	0,1	0,2	0,1	-0,1	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1
Vorderingensaldo	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2
Vorderingensaldo (EDP)	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2

Tabel 18 Rekeningen van de lagere overheid (ESR)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	7,3	7,3	7,1	7,1	7,1	7,1	7,1	6,9
Finale primaire uitgaven	6,7	6,6	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,3
Werkings- en investeringskosten	5,5	5,4	5,2	5,2	5,2	5,3	5,3	5,1
Niet-sociale overdrachten	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Sociale overdrachten	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Overdrachten binnen de overheid	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
aan de federale overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
aan de sociale-verzekeringstellingen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
aan de gemeenschappen en gewesten	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rentelasten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Toegerekende bijdragen	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Ontvangsten	6,9	7,1	7,1	7,1	7,0	7,0	7,0	6,9
Fiscale en parafiscale ontvangsten	2,2	2,2	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Niet-fiscale ontvangsten	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Overdrachten binnen de overheid	3,4	3,5	3,5	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4
Toegerekende bijdragen	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Primair saldo	-0,3	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2
Vorderingensaldo	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,1
Vorderingensaldo (EDP)	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,1

Tabel 19 Rekening van de gezamenlijke overheid (ESR)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	55,0	54,4	53,6	53,5	53,5	53,5	53,4	53,4
Finale primaire uitgaven	49,1	48,6	47,9	48,1	48,0	48,1	48,0	47,9
Federale overheid	9,1	8,3	7,9	7,7	7,7	7,6	7,5	7,5
Sociale zekerheid	22,1	22,4	22,4	21,1	21,1	21,2	21,2	21,3
Gemeenschappen en gewesten	11,2	11,2	11,1	12,8	12,8	12,8	12,8	12,8
Lagere overheid	6,7	6,6	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,3
Overdrachten binnen de overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rentelasten	3,5	3,2	3,2	3,1	3,0	3,0	3,0	3,1
Federale overheid	3,3	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Sociale zekerheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gemeenschappen en gewesten	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Lagere overheid	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Consolidatie	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Toegerekende bijdragen	2,5	2,6	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Federale overheid	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Sociale zekerheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gemeenschappen en gewesten	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Lagere overheid	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Ontvangsten	51,0	51,8	50,8	50,6	50,6	50,7	50,8	50,9
Fiscale en parafiscale ontvangsten	44,8	45,5	45,1	45,1	45,2	45,2	45,4	45,4
Federale overheid	25,6	26,0	26,1	24,0	24,0	24,1	24,2	24,2
Sociale zekerheid	14,7	14,8	14,3	14,7	14,8	14,7	14,8	14,8
Gemeenschappen en gewesten	2,4	2,5	2,5	4,2	4,2	4,2	4,3	4,3
Lagere overheid	2,2	2,2	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Niet-fiscale ontvangsten	3,7	3,7	3,2	3,1	3,0	3,1	3,1	3,1
Federale overheid	1,7	1,6	1,3	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2
Sociale zekerheid	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Gemeenschappen en gewesten	1,0	1,1	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	0,9
Lagere overheid	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Consolidatie	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Overdrachten binnen de overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toegerekende bijdragen	2,5	2,6	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Primair saldo	-0,6	0,6	0,4	0,1	0,2	0,2	0,5	0,6
Federale overheid	-0,2	0,5	0,2	0,2	0,5	0,5	0,7	0,6
Sociale zekerheid	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gemeenschappen en gewesten	0,1	0,2	0,1	-0,1	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1
Lagere overheid	-0,3	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2
Consolidatie	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Vorderingensaldo	-4,1	-2,6	-2,8	-2,9	-2,9	-2,8	-2,6	-2,4
Federale overheid	-3,5	-2,5	-2,8	-2,7	-2,4	-2,4	-2,2	-2,3
Sociale zekerheid	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gemeenschappen en gewesten	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2
Lagere overheid	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,1
Vorderingensaldo (EDP)	-4,0	-2,6	-2,7	-2,9	-2,8	-2,8	-2,5	-2,4
Federale overheid	-3,4	-2,5	-2,7	-2,6	-2,3	-2,3	-2,1	-2,2
Sociale zekerheid	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gemeenschappen en gewesten	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2
Lagere overheid	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,1

b. Volgens entiteit

Tabel 20 Rekeningen van de federale overheid (rekeningen volgens entiteit)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	31,5	30,9	30,9	28,5	28,1	28,2	28,0	28,2
Finale primaire uitgaven	10,6	9,9	9,5	9,3	9,3	9,3	9,2	9,2
Finale primaire uitgaven (ESR)	9,1	8,3	7,9	7,7	7,7	7,6	7,5	7,5
Pensioenen van de gemeenschappen en gewesten ten laste van de federale overheid	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4
Pensioenen van de lagere overheid ten laste van de federale overheid	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Overdrachten binnen de overheid	17,0	17,4	17,8	15,7	15,4	15,5	15,4	15,6
Overdrachten binnen de overheid (ESR)	18,5	18,9	19,3	17,3	17,0	17,2	17,1	17,3
Overdrachten voor pensioenen van de gemeenschappen en gewesten (-)	-1,2	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,4	-1,4
Overdrachten voor pensioenen van lagere overheid (-)	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Rentelasten	3,3	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Toegerekende bijdragen	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Ontvangsten	27,9	28,4	28,1	25,8	25,7	25,8	25,9	26,0
Fiscale en parafiscale ontvangsten	25,6	26,0	26,1	24,0	24,0	24,1	24,2	24,2
Niet-fiscale ontvangsten	1,7	1,6	1,3	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2
Overdrachten binnen de overheid	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Toegerekende bijdragen	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Primair saldo	-0,2	0,5	0,2	0,2	0,5	0,5	0,7	0,6
Vorderingensaldo	-3,5	-2,5	-2,8	-2,7	-2,4	-2,4	-2,2	-2,3
Vorderingensaldo (EDP)	-3,4	-2,5	-2,7	-2,6	-2,3	-2,3	-2,1	-2,2

Tabel 21 Rekeningen van de sociale zekerheid (rekeningen volgens entiteit)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	22,1	22,4	22,4	19,4	19,5	19,6	19,6	19,7
Finale primaire uitgaven	22,0	22,3	22,3	19,3	19,4	19,5	19,5	19,7
Finale primaire uitgaven (ESR)	22,1	22,4	22,4	21,1	21,1	21,2	21,2	21,3
Vlaams Zorgfonds (-)	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Stelsel van kinderbijslag (-)	0,0	0,0	0,0	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6	-1,5
Overdrachten binnen de overheid	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Rentelasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toegerekende bijdragen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontvangsten	22,0	22,4	22,4	19,4	19,5	19,6	19,6	19,8
Fiscale en parafiscale ontvangsten	14,6	14,7	14,2	14,7	14,7	14,7	14,8	14,8
Fiscale en parafiscale ontvangsten (ESR)	14,7	14,8	14,3	14,7	14,8	14,7	14,8	14,8
Vlaams Zorgfonds (-)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niet-fiscale ontvangsten	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Niet-fiscale ontvangsten (ESR)	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Vlaams Zorgfonds (-)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overdrachten binnen de overheid	7,2	7,5	8,0	4,6	4,6	4,7	4,7	4,8
Overdrachten binnen de overheid (ESR)	7,3	7,6	8,1	6,3	6,3	6,4	6,3	6,4
Vlaams Zorgfonds (-)	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Stelsel van kinderbijslag (-)	0,0	0,0	0,0	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6	-1,5
Toegerekende bijdragen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Primair saldo	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vorderingensaldo	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vorderingensaldo (EDP)	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabel 22 Rekening van Entiteit I (rekeningen volgens entiteit)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	46,2	45,6	45,1	43,2	42,9	42,9	42,8	43,0
Finale primaire uitgaven	32,6	32,2	31,8	28,7	28,7	28,8	28,7	28,9
Federale overheid	10,6	9,9	9,5	9,3	9,3	9,3	9,2	9,2
Sociale zekerheid	22,0	22,3	22,3	19,3	19,4	19,5	19,5	19,7
Overdrachten binnen de overheid	9,8	9,8	9,8	11,1	10,8	10,8	10,8	10,8
Federale overheid	17,0	17,4	17,8	15,7	15,4	15,5	15,4	15,6
Sociale zekerheid	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Consolidatie	-7,2	-7,6	-8,1	-4,6	-4,6	-4,8	-4,7	-4,9
van de federale overheid aan de sociale zekerheid	-7,2	-7,5	-8,0	-4,6	-4,6	-4,7	-4,7	-4,8
van de sociale zekerheid aan de federale overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rentelasten	3,2	3,0	2,9	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Federale overheid	3,3	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Sociale zekerheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Consolidatie	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
van de federale overheid aan de sociale zekerheid	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
van de sociale zekerheid aan de federale overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toegerekende bijdragen	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Federale overheid	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Sociale zekerheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontvangsten	42,6	43,1	42,3	40,5	40,5	40,5	40,7	40,7
Fiscale en parafiscale ontvangsten	40,2	40,8	40,3	38,7	38,7	38,8	38,9	39,0
Federale overheid	25,6	26,0	26,1	24,0	24,0	24,1	24,2	24,2
Sociale zekerheid	14,6	14,7	14,2	14,7	14,7	14,7	14,8	14,8
Niet-fiscale ontvangsten	1,8	1,7	1,4	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Federale overheid	1,7	1,6	1,3	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2
Sociale zekerheid	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Consolidatie	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Overdrachten binnen de overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Federale overheid	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Sociale zekerheid	7,2	7,5	8,0	4,6	4,6	4,7	4,7	4,8
Consolidatie	-7,2	-7,6	-8,1	-4,6	-4,6	-4,8	-4,7	-4,9
Toegerekende bijdragen	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Primair saldo	-0,4	0,4	0,1	0,1	0,4	0,4	0,6	0,5
Federale overheid	-0,2	0,5	0,2	0,2	0,5	0,5	0,7	0,6
Sociale zekerheid	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Consolidatie	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Vorderingensaldo	-3,6	-2,5	-2,8	-2,7	-2,4	-2,4	-2,2	-2,3
Federale overheid	-3,5	-2,5	-2,8	-2,7	-2,4	-2,4	-2,2	-2,3
Sociale zekerheid	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vorderingensaldo (EDP)	-3,5	-2,5	-2,7	-2,6	-2,3	-2,3	-2,1	-2,2
Federale overheid	-3,4	-2,5	-2,7	-2,6	-2,3	-2,3	-2,1	-2,2
Sociale zekerheid	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabel 23 Rekeningen van de gemeenschappen en de gewesten (rekeningen volgens entiteit)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	14,1	14,3	14,0	17,3	17,2	17,2	17,1	17,1
Finale primaire uitgaven	10,1	10,1	9,9	13,3	13,2	13,1	13,1	13,0
Finale primaire uitgaven (ESR)	11,2	11,2	11,1	12,8	12,8	12,8	12,8	12,8
Vlaams Zorgfonds	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Stelsel van kinderbijslag	0,0	0,0	0,0	1,6	1,6	1,6	1,6	1,5
Pensioenen ten laste van de federale overheid (-)	-1,2	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,4	-1,4
Overdrachten binnen de overheid	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4
Overdrachten binnen de overheid (ESR)	2,5	2,6	2,6	4,2	4,2	4,1	4,1	4,0
Overdrachten aan het Vlaams Zorgfonds (-)	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Overdrachten aan het stelsel van kinderbijslag (-)	0,0	0,0	0,0	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6	-1,5
Rentelasten	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Rentelasten (ESR)	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Uitgekeerd aan het Vlaams Zorgfonds (-)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toegerekende bijdragen	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Ontvangsten	14,1	14,3	14,0	17,1	16,8	16,8	16,8	16,8
Fiscale en parafiscale ontvangsten	2,4	2,6	2,5	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3
Fiscale en parafiscale ontvangsten (ESR)	2,4	2,5	2,5	4,2	4,2	4,2	4,3	4,3
Vlaams Zorgfonds	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niet-fiscale ontvangsten	1,0	1,1	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	0,9
Overdrachten binnen de overheid	9,2	9,2	9,1	10,5	10,2	10,2	10,2	10,2
Overdrachten binnen de overheid (ESR)	10,4	10,4	10,4	11,8	11,5	11,5	11,5	11,6
Overdrachten van de federale overheid voor pensioenen van de gemeenschappen en gewesten (-)	-1,2	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,4	-1,4
Toegerekende bijdragen	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Primair saldo	0,1	0,2	0,1	-0,1	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1
Vorderingensaldo	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2
Vorderingensaldo (EDP)	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2

Tabel 24 Rekeningen van de lagere overheid (rekeningen volgens entiteit)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	7,0	7,0	6,8	6,8	6,7	6,8	6,8	6,6
Finale primaire uitgaven	6,4	6,3	6,1	6,2	6,1	6,2	6,2	6,0
Finale primaire uitgaven (ESR)	6,7	6,6	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,3
Pensioenen ten laste van de federale overheid (-)	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Overdrachten binnen de overheid	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Rentelasten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Toegerekende bijdragen	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Ontvangsten	6,6	6,8	6,8	6,8	6,7	6,7	6,6	6,6
Fiscale en parafiscale ontvangsten	2,2	2,2	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Niet-fiscale ontvangsten	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Overdrachten binnen de overheid	3,1	3,2	3,2	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1
Overdrachten binnen de overheid (ESR)	3,4	3,5	3,5	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4
Overdrachten van de federale overheid voor pensioenen van lagere overheid (-)	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Toegerekende bijdragen	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Primair saldo	-0,3	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2
Vorderingensaldo	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,1
Vorderingensaldo (EDP)	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,1

Tabel 25 Rekening van Entiteit II (rekeningen volgens entiteit)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	18,7	18,6	18,3	21,5	21,4	21,4	21,3	21,1
Finale primaire uitgaven	16,5	16,4	16,1	19,4	19,4	19,3	19,2	19,0
Gemeenschappen en gewesten	10,1	10,1	9,9	13,3	13,2	13,1	13,1	13,0
Lagere overheid	6,4	6,3	6,1	6,2	6,1	6,2	6,2	6,0
Overdrachten binnen de overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gemeenschappen en gewesten	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4
Lagere overheid	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Consolidatie	-2,5	-2,6	-2,5	-2,6	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5
Van de gemeenschappen en gewesten aan de federale overheid	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5	-2,4
Van de lagere overheid naar de gemeenschappen en gewesten	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rentelasten	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Gemeenschappen en gewesten	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Lagere overheid	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Consolidatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Van de gemeenschappen en gewesten aan de federale overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Van de lagere overheid naar de gemeenschappen en gewesten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toegerekende bijdragen	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,9
Gemeenschappen en gewesten	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Lagere overheid	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Ontvangsten	18,2	18,5	18,3	21,3	20,9	20,9	20,9	21,0
Fiscale en parafiscale ontvangsten	4,6	4,8	4,8	6,4	6,4	6,5	6,5	6,5
Gemeenschappen en gewesten	2,4	2,6	2,5	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3
Lagere overheid	2,2	2,2	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Niet-fiscale ontvangsten	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Gemeenschappen en gewesten	1,0	1,1	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	0,9
Lagere overheid	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Consolidatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overdrachten binnen de overheid	9,8	9,8	9,8	11,1	10,8	10,8	10,8	10,8
Gemeenschappen en gewesten	9,2	9,2	9,1	10,5	10,2	10,2	10,2	10,2
Lagere overheid	3,1	3,2	3,2	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1
Consolidatie	-2,5	-2,6	-2,5	-2,6	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5
Toegerekende bijdragen	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,9
Primair saldo	-0,2	0,2	0,3	0,0	-0,3	-0,2	-0,1	0,1
Gemeenschappen en gewesten	0,1	0,2	0,1	-0,1	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1
Lagere overheid	-0,3	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2
Consolidatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vorderingensaldo	-0,5	-0,1	0,0	-0,2	-0,5	-0,5	-0,4	-0,2
Gemeenschappen en gewesten	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2
Lagere overheid	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,1
Vorderingensaldo (EDP)	-0,5	-0,1	0,0	-0,2	-0,5	-0,5	-0,4	-0,2
Gemeenschappen en gewesten	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2
Lagere overheid	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,1

Tabel 26 Rekening van de gezamenlijke overheid (rekeningen volgens entiteit)
(in % van het bbp)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uitgaven	55,0	54,4	53,6	53,5	53,5	53,5	53,4	53,4
Finale primaire uitgaven	49,1	48,6	47,9	48,1	48,0	48,1	48,0	47,9
Entiteit I	32,6	32,2	31,8	28,7	28,7	28,8	28,7	28,9
Entiteit II	16,5	16,4	16,1	19,4	19,4	19,3	19,2	19,0
Overdrachten binnen de overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rentelasten	3,5	3,2	3,2	3,1	3,0	3,0	3,0	3,1
Entiteit I	3,2	3,0	2,9	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Entiteit II	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Consolidatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toegerekende bijdragen	2,5	2,6	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Entiteit I	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Entiteit II	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,9
Ontvangsten	51,0	51,8	50,8	50,6	50,6	50,7	50,8	50,9
Fiscale en parafiscale ontvangsten	44,8	45,5	45,1	45,1	45,2	45,2	45,4	45,4
Entiteit I	40,2	40,8	40,3	38,7	38,7	38,8	38,9	39,0
Entiteit II	4,6	4,8	4,8	6,4	6,4	6,5	6,5	6,5
Niet-fiscale ontvangsten	3,7	3,7	3,2	3,1	3,0	3,1	3,1	3,1
Entiteit I	1,8	1,7	1,4	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Entiteit II	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Consolidatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overdrachten binnen de overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toegerekende bijdragen	2,5	2,6	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Primair saldo	-0,6	0,6	0,4	0,1	0,2	0,2	0,5	0,6
Entiteit I	-0,4	0,4	0,1	0,1	0,4	0,4	0,6	0,5
Entiteit II	-0,2	0,2	0,3	0,0	-0,3	-0,2	-0,1	0,1
Consolidatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vorderingensaldo	-4,1	-2,6	-2,8	-2,9	-2,9	-2,8	-2,6	-2,4
Entiteit I	-3,6	-2,5	-2,8	-2,7	-2,4	-2,4	-2,2	-2,3
Entiteit II	-0,5	-0,1	0,0	-0,2	-0,5	-0,5	-0,4	-0,2
Vorderingensaldo (EDP)	-4,0	-2,6	-2,7	-2,9	-2,8	-2,8	-2,5	-2,4
Entiteit I	-3,5	-2,5	-2,7	-2,6	-2,3	-2,3	-2,1	-2,2
Entiteit II	-0,5	-0,1	0,0	-0,2	-0,5	-0,5	-0,4	-0,2